

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Práce a osobní život digitálních nomádů

Work and personal life of digital nomads

Vypracoval: Jan Morava

Vedoucí práce: Mgr. Marek Šebeš, Ph.D.

České Budějovice 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 30. 6. 2021

.....

Jan Morava

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval panu Mgr. Marku Šebešovi, Ph.D., za obětavou profesionální pomoc, cenné rady a čas věnovaný vedení této práce. Dále děkuji všem respondentům, jmenovitě Martinovi, Matoušovi, Tomášovi K., Tomášovi Z., Vendule a Vítězslavovi, kteří poskytli potřebné výpovědi a projevíli vstřícnost a ochotu.

Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na fenomén digitálního nomádství. V českém prostředí se jedná o relativně nový trend skloubení práce na dálku a cestování společně s proměnou náplně pracovního dne a celkově životního stylu. Cílem práce bude za pomoci polostrukturovaných rozhovorů s digitálními nomády objasnit pracovní režim, trávení volného času, cestování a celkově jejich zkušenosti s digitálním nomádstvím. Teoretická část se zaměřuje na vztah proměny společnosti a nomádství, dále pak charakterizuje transformační změny z pohledu mobility, proměny mediální krajiny a sféry práce. Praktická část vyhodnocuje kvalitativní výzkum s konkrétními nomády, kteří objasní aspekty tohoto životního stylu. Výsledky práce mohou být užitečné pro přiblížení této flexibilní formy zaměstnání počátku 21. století.

Klíčová slova: Digitální nomádství, nomádství, práce z domova, mobilita, cestování, flexibilní formy zaměstnání, kvalitativní výzkum

Annotation

The bachelor thesis focuses on the phenomenon of digital nomadism. In the Czech environment, this is a relatively new trend of combining teleworking and traveling, together with a change in the content of the working day and the lifestyle as such. The aim of the work is, with the help of semi-structured interviews with digital nomads, to clarify the work regime, leisure time, travel and overall their experience with digital nomadism. The theoretical part covers the relationship between the transformation of society and nomadism, and then characterizes the transformational changes in terms of mobility, the transformation of the media landscape and the sphere of work. The practical part evaluates qualitative research with specific nomads who explain aspects of this lifestyle. The outputs of the work can be useful to better illustrate this flexible form of employment from the early 21st century.

Keywords: Digital nomadism, nomadism, work from home, mobility, traveling, flexible forms of employment, qualitative research

Obsah

Úvod	8
Teoretická část	10
1 Modernita.....	10
1.1 Proměny společnosti	10
1.2 Modernita a nomádství	11
2 Transformační změny ve společnosti	15
2.1 Paradigma mobility a změny cestování	15
2.2 Proměna mediální krajiny	17
2.3 Proměna trhu práce	19
3 Digitální nomádství	22
3.1 Vymezení pojmu digitálního nomádství.....	22
3.2 Možnosti práce digitálních nomádů	24
3.3 Destinace a „třetí místa“	26
3.4 Aspekty života digitálních nomádů: výhody a nevýhody	29
Praktická část.....	31
4 Metodologie.....	31
4.1 Cíl a metodologie.....	31
4.2 Kvalitativní výzkum	31
4.3 Polostrukturovaný rozhovor	32
4.4 Výběr vzorku	33
5 Výzkumná část	35
5.1 Tvorba výzkumných okruhů a otázek	35
5.2 Hledání a charakteristika respondentů.....	36
5.3 Průběh a zpracování rozhovorů	37
5.4 Analýza rozhovorů	38
5.4.1 Aspekty nomádství	38
5.4.2 Cestování	40
5.4.3 Práce a volný čas	42
5.4.4 Vztahy a budoucnost	45

5.4.5	Výhody a nevýhody.....	47
5.5	Shrnutí dat.....	48
Závěr	50
Literatura a zdroje	52
Přílohy	57

Úvod

Nástup moderních technologií především s internetovou sítí a sociálními on-line platformami umožnily lidstvu neomezené možnosti ve všech aspektech lidského života. Pokud k těmto faktorům připočítáme globalizaci společnosti, neomezenou mobilitu, jednodušší cestování či bydlení, zjistíme, že celá řada profesí se dá flexibilně převést na práci na dálku. Právě pojem práce na dálku je jednoznačně spjat s „novým fenoménem“ počátku 21. století, tedy digitálním nomádstvím.

Digitální nomádství je stále populárnější možností, která umožňuje jedinci být nezávislým na lokalitě a pracovat odkudkoliv. Touha po poznání a svobodě je vlastní člověku od nepaměti. Svoboda může mít tisíce podob, stejně tak i poznání. Najít svobodu a poznání při plnění povinností (například povinností pracovních) je určitým osobním vítězstvím. Aktuálně nám novodobé nomádství ukazuje, jak se dá dosáhnout ideální rovnováhy mezi prací, volným časem a cestováním tak, abychom nebyli omezeni stereotypním prostředím kanceláře. Samozřejmě tento pracovní a životní styl není pro každého z nás. Lidé, kteří se rozhodnou opustit klasické, zažité formy pracovního prostředí, jsou dosti specifickou sociální skupinou. Navazují na historické podoby kočovného života, přičemž novodobí nomádi využívají moderní technologie k práci a k cestování z místa na místo. Proto jedna z otázek, které se bude věnovat tato bakalářská práce, je zjistit, kdo je tím digitálním nomádem, co je pro tuto skupinu charakteristické, co jednotlivé nomády spojuje a co je pro ně důležité.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. V teoretické části se zaměříme na koncepci vývoje společnosti, na různé pohledy na postmoderní svět a nomádství pomocí děl autorů Zygmunta Baumana a Michela Maffesoliho. Dále budou rozebírány různé transformace společnosti (od paradigmatu mobility, kterému se věnoval John Urry, po další pojem novodobého cestování, tedy slow travelling). Není opomenuta též proměna mediální krajiny a proměna sféry práce, zejména ovlivnění pracovního trhu flexibilitou. Samotný pojem digitálního nomádství bude objasněn v závěru teoretické části společně se specifiky oblíbených destinací digitálních nomádů, dále pak pracovní možnosti a mobilita nomádů s důrazem na oblíbené destinace a pracovní prostředí a také výhody a nevýhody, které jsou spojeny s možnými riziky.

Celkově teoretická část vychází ze studia české a zahraniční literatury, vědeckých článků a dalších zdrojů zaměřujících se na zadané téma. Při čerpání z uvedených zdrojů je dodržováno citování podle stanovených norem.

V praktické části bude nejdříve definována metodologie a charakteristika kvalitativního výzkumu. Pomocí polostrukturovaných rozhovorů budeme zjišťovat odpovědi na nejdůležitější otázky, které nám pomohou objasnit tento fenomén a vysvětlí aspekty digitálního nomádství. Hlavním cílem bude zjištění rovnováhy mezi prací a osobním životem konkrétních nomádů, jejich motivace k rozhodnutí stát se digitálním nomádem, jejich postoje k cestování, skloubení práce a volného času a také zjištění budoucích plánů.

Teoretická část

1 Modernita

1.1 Proměny společnosti

Než bude charakterizován pohled na modernitu ve vztahu k nomádství, je nutno zmínit, že se lidská společnost neustále vyvíjí a proměňuje. Tyto změny zásadně formovaly kočovný způsob života od jeho historických podob až po novodobé digitální nomádství, jak ho známe nyní. Během lidské existence se „vytvořily“ určité historické etapy, které měly značný vliv na způsob života ve společnosti. Anthony Giddens (2013) rozdělil lidskou společnost na předmoderní (společnost lovců a sběračů, zemědělskou a pasteveckou a tradiční společnost) a moderní.

Předmoderní společnosti

Za nejranější předmoderní společnost naší historie se považuje společnost lovců a sběračů. Období její existence se datuje okolo 50 000 př. n. l., ale tyto kultury se vyskytují i v dnešním moderním světě, například v džunglích Nové Guineje. Tato společnost se skládala z malých počtů jedinců, kteří se živilí převážně lovem, rybolovem a sběrem rostlin. V této kultuře se nenacházely výrazné nerovnosti a byla zde pevná dělba práce mezi mužem a ženou. Důležitým faktorem je neomezená mobilita, která pramení z neexistence států a státních hranic v této době (Giddens, 2013).

Zhruba před 20 000 lety skupiny lovců a sběračů začaly chovat domácí zvířata a obdělávat půdu, což se stalo hlavním zdrojem obživy, a vzniká pastevecká a zemědělská společnost. Pro pasteveckou společnost je charakteristický chov zvířat, jako jsou například koně a skot, v závislosti na prostředí, ve kterém se nachází. Pastevci „kočují“ podle individuálních potřeb, a hlavně podle změn ročního období, tudíž jsou neustále v pohybu. Naopak zemědělci jsou vázáni na určité místo a půdu, čímž vznikaly ve společnosti první komunity venkovských sídel v čele s náčelníky (Tamtéž).

Od roku 6 000 př. n. l. až po 19. století existovaly větší společnosti, které se zásadně lišily od těch předchozích. Tradiční civilizace byly velmi rozsáhlé a čítaly velké uskupení lidí. Důležité je zmínit, že v této éře začíná rozvoj prvních měst, hranic území

a také prvních rozdílů ve společnosti, které pramenily převážně z majetkových poměrů (Tamtéž).

Moderní společnost

Giddens (2013) popisuje, že s nástupem moderní společnosti se vše mění. Moderní svět byl značně ovlivněn industrializací 18. století, která udávala chod průmyslové společnosti a průmyslových revolucí. Velkou změnou této etapy je přechod z primárního sektoru do sekundárního, tedy přechod od zemědělství k průmyslu. Velká část lidí pracuje v továrnách. V pozdějších letech nastal přechod do terciéru, tedy přechod k službám, lidé pracují v obchodech a kancelářích. Stěhují se a žijí ve velkých městech, kde je soustředěno velké množství pracovních příležitostí. Sociální život jedinců je stále více a více anonymnější a převládá individualizace. Moderní společnost byla také značně ovlivněna novými technologiemi, které transformovaly způsob života. V této společnosti vznikají národní státy a do života lidí vstupují státní organizace a instituce (Tamtéž).

Pro větší názornost zmíněný autor popisuje rozpětí lidské existence v jednom dni, kdy zemědělství vzniká čtyři minuty před půlnocí, civilizace tři minuty před půlnocí a moderní společnost vzniká (...) (tamtéž, s. 111): *„Vývoj moderní společnosti by nastal teprve ve 23.59 a 30 vteřin. Oněch posledních 30 vteřin pomyslného lidského dne však prokazatelně přineslo rychlejší a zásadnější sociální a environmentální změny. (...) Období, které sociologie nazývá modernitou, začalo daleko rychlejší a hlubší globalizací sociálního života, propojováním společnosti ve velkém měřítku a celou škálou způsobů, od dalekosáhlých ekonomických změn a mezinárodních politických smluv až po globální turistiku, elektrotechnickou komunikační technologii a fluidnější vzorce migrace.“*

1.2 Modernita a nomádství

Než se dostaneme ke vztahu modernity a nomádství, je důležité vysvětlit, co modernita je. Modernitou můžeme popsat určité jevy a chování v moderní společnosti. Anthony Giddens (2010, s. 11) se modernitou zabývá v knize *Důsledky modernity*, kde hned v jejím úvodu zjednodušeně přibližuje tento pojem: *„(...) ‚modernita‘ se týká způsobu života nebo organizace sociálního života, které se vynořují v Evropě asi od 17. století a které se ve svém vlivu následně staly více či méně celosvětovými.“*

Giddens (2010) vymezuje tři diskontinuity, které odlišují moderní společnost od tradiční. První změnou je rytmus, který éru modernity uvádí do pohybu velmi rychle. Další je rozsah změn, které vzájemně působí jak na svět, tak na jednotlivce v celém svém měřítku. A poslední diskontinuitou je svébytná povaha moderních institucí, například politický systém národních států (Tamtéž). Dále se zmíněný autor zabývá modernitou v otázce osobního života jedince, kdy globalizující společnost moderního světa představuje nové úzkosti a rizika. Jedná se o vynucenou důvěru, která je založena na neosobních vztazích, kdy se člověk musí spoléhat na různé instituce, které řídí a regulují vše kolem nás. Dalším důležitým bodem je reflexivita, kdy lidé neustále reflektují své každodenní jednání a také odlišné vnímání prostoru a času. To, co předchozí generace braly za samozřejmé v souvislosti se zvyklostmi a tradicemi, o tom moderní lidé stále přemýšlejí na základě nových poznání (Tamtéž).

Polsko-britský sociolog Zygmunt Bauman přirovnává současný stav modernosti k „tekutosti“, kterou vysvětluje ve svém díle *Tekutá modernost*. Metaforu „tekutosti“ chápe jako: „*Kapaliny se pohybují snadno. ‚Tečou‘, ‚plynou‘, ‚proudí‘, ‚běží‘ (...); a na rozdíl od pevných látek je není snadné zastavit*“ (Bauman, 2002a, s. 11). Jednoduše řečeno Baumanova „tekutost“ poukazuje na společnost, která nemá stejný tvar a neustále se mění na rozdíl od pevných forem společnosti, které se nyní bortí a rozpouštějí se. „Zkapalnění“ tradičních forem vede lidi k hledání nových míst, cílů a forem, jenže jak uvádí autor, je těžší najít odpovědi na správné fungování ve společnosti, která se neustále mění. Do popředí se dostávají individualismus, autonomie, globální propojení, ale také značná rizika a nejistoty (Tamtéž).

Během stadia pevné modernity bylo bráno nomádství jako negativní aspekt určitých skupin ve společnosti. Bauman (2002a) popisuje, jak lidstvo bylo spjato s usedlostí, trvalým bydlištěm, státní příslušností a jakýkoliv odklon byl brán jako nedodržení norem a vyloučení ze společnosti, což se týkalo především bezdomovců a nespolehlivé třídy nejchudších. Nyní můžeme pozorovat, že éra neomezené nadřazenosti a nadvlády usedlých lidí nad lidmi mobilními se blíží ke svému konci, a pozorujeme obrat, kdy usedlá většina se stává ovládaná nomádskou elitou. Hnací silou se dnes stává cestování na lehkou a oproštění se od materiálních věcí. Je třeba dosáhnout svobody, které se docílí zbavením „plotů ve světě“ a vytvořením globálního světa (Tamtéž).

Na cestování a globální propojení Bauman (2002b) reaguje svým dalším dílem, tedy knihou *Úvahy o postmoderní době*, kde charakterizuje čtyři postavy „postmoderního jedince“, tedy zevlouna, tuláka, turistu a hráče. Tyto postavy se, na rozdíl od dob minulých, v moderní společnosti vyskytují běžně a jsou součástí běžného života díky změně mobility, globalizace, individualizace a také anonymity v městském životě.

Zevloun je jakýmsi prototypem moderní existence, především té městské. „*Městský zevloun tedy představuje prožitek svobody, svobody úplné, nezávislé na vůli a rozmarech lidí, ale také svobody pouze představované, konvekční a bezzubé (...)*“ (Bauman, 2002b, s. 42). Zevloun se nezapojuje do dění ve společnosti, nýbrž je brán jako divák. Díky nekonečné nabídce v postmoderním světě má zevloun velké možnosti, převážně co se týká zábavy a konzumu věcí. Bauman (2002b, s. 44) popisuje, že zevloun není v moderní společnosti odkázán na pohyb: „*Tento nedostatek mizí, jakmile se místem pro procházku stane terén, v němž zevloun (...) dosahuje vrcholu své suverenity a svobody: jeho vlastní dům a byt. Mluvíme samozřejmě o televizi.*“ Televizní obrazovka se stala symbolem „postmoderního“ zevlouna. Pohodlně usazený zevloun za pomoci dálkového ovladače mění prostředí a cestuje po nevšedních místech z pohodlí svého domova, prostor a čas už nejsou pro něj překážkou (Tamtéž). Dalším typem osobnosti je podle Baumana tulák. Jak již bylo zmíněno, tulák byl v pevné modernitě brán jako nepřítel, který nemá žádný cíl, ale s příchodem tekuté modernity se vše mění. Usedlý a zdomácnělý život s omezeností potřeb a cílů jsou v dnešní době brány zhoubně. „*Zatímco naši předkové byli ‚poutníky životem‘, dnes ‚jsme všichni (aspoň trochu) tuláky‘*“ (Bauman, 2002b, s. 47). Podobně jako poutník i tulák stráví většinu života na cestě, jenže tulák „žije na zastávce“ a bere každou příležitost a cestu jako možnost k pobytu, v němž se dlouho nezdrží. Tím pádem bere svět jako příležitost plnou nových možností a šancí, které ho neustále udržují v pohybu (Tamtéž). Posledními osobnostmi jsou turista a hráč. Turista se liší od tuláka v tom, že opouští své rodné místo, aby vyhledával nové dojmy a zážitky, za které ovšem platí: „*Turista platí, turista vyžaduje*“ (tamtéž, s. 50), to by se dalo shrnout jako heslo této osobnosti. Svě obohacení a nové zážitky vyhledává tak, aby se cítil bezpečně a nic ho nepřekvapilo nebo neohrozilo. Tento aspekt vyvrací poslední typ, tedy hráč, který bere svět jako hru. Ve hře neexistuje nutnost ani náhoda, avšak je ve hře také kus štěstí, kdy Bauman říká, že hráč má buď samá esa, nebo naopak samé spodky. Tento typ osobnosti jedná ve

světě, který se neřídí pravidly a zákonitostmi, a vše záleží na chytrosti a důvtipu hráče. Hráč je charakteristický pro riskování ve světě (Bauman, 2002b). Jednoduše Bauman hovoří o tom, že je život hra a všichni se občas chováme jako hráči. Protože lidstvo přitahuje cizí, někdy i nebezpečné věci, které nás vedou k dobrodružství (Tamtéž).

Další pohled na nomádství v postmoderním světě přidává i francouzský sociolog Michel Maffesoli, který se zabýval nomádstvím ve své knize *O nomádství: Iniciační toučky*. Maffesoli (2002, s. 16) poukazuje na to, že: „(...) bloudění a nomádství se ve svých rozličných odstínech stává čím dál více evidentnějším faktem.“ Autor popisuje určitý mechanismus, který se bude porouchávat, když nebude korespondovat s potřebami a preferencemi společnosti, které se postupně mění a určité skupiny lidí odmítají být uzavřenými.

Maffesoli (2002) mluví o pudu bloudění, který právě reaguje na uzavřenost, jež vykazuje slabost společnosti. Nomádství a bloudění jsou ve společnosti přirozené a vyskytují se zde od nepaměti. Touha být jinde doprovázela už lovce a sběrače, středověké a vojenské výpravy. I současní studenti a podnikatelé touží po zdokonalení a zažívají migrační pud a touhu po úniku. Nutno dodat, že tento pud bloudění není charakteristický jen pro určitou část společnosti, nýbrž se vyskytuje napříč, jak dodává autor (2002, s. 34): „*Dá se dokonce říci, že postmoderní člověk je blouděním proniknut skrz na skrz. Ve snaze o zdokonalení tohoto termínu je možné mluvit o mobilitě.*“ Tato mobilita doprovází téměř každého jedince, ať už se jedná o každodenní dojížděku do zaměstnání, do škol, nebo při cestování a dobrodružství, při zmíněné touze být jinde. Práce také vysvětluje pojem tuláka, který se shoduje s tulákem Baumanovým, jenž byl již zmíněn. Postava tuláka podle Maffesoliho (2002) zároveň fascinuje a zároveň může u někoho budit odpor. Tulák se často ztotožňuje s cizincem, který vede k jinakosti, a je přirovnáván ke „kolemjdoucímu“.

2 Transformační změny ve společnosti

2.1 Paradigma mobility a změny cestování

Součástí změn v moderní společnosti je také nový pohled na termín mobility. Podle Sheller a Urryho (2006) je současný svět neustále v pohybu a vzniká tzv. nové paradigma mobility (The new mobilities paradigm). Tento neustálý pohyb se utváří mezi všemi sociálními vrstvami, ať už se jedná o studenty, podnikatele, důchodce, nebo třeba uprchlíky, a to díky technologiím a změnám ve společnosti, které usnadňují mobilitu lidí a odbourávají hranice. Toto paradigma se formuje napříč mnoha obory, jak uvádí zmínění autoři: „*Zdá se, že se v sociálních vědách formuje nové paradigma mobility (...), nové paradigma zahrnuje antropologii, kulturu, geografii, migrační politiku, přírodovědné a technické obory, turismus a samozřejmě sociologii*“ (Tamtéž, s. 208). Nové paradigma mobility bude zaznamenávat změnu v pohybu. Autoři Sheller a Urry (2006) popisují, jak nám sociální sítě a technologie umožní překonávat čas a prostor během nanosekund. Například díky všudypřítomné práci na počítačích za pomoci internetu se zjednoduší vyhledávání informací, tok světových peněz a vznikne inteligentní dopravní systém.

Mobilitě se věnoval Urry (2000) také ve své knize *Sociology beyond Societies*, kde tvrdí, že současný pohled na svět bude ovlivňovat všudypřítomná mobilita, která bude mít vliv na globální dění ve světě. Autor zde zmiňuje několik metafor, zejména o formách pohybu, cestování a toku sítě v podobě informací na internetu. Právě tyto podoby virtuálního pohybu budou v současném globalizovaném světě daleko více zkoumány a využívány před pohybem klasickým, tedy pohybem pomocí našeho těla nebo dopravních prostředků. V závěru knihy je také kladen důraz na změnu zkoumání: „*V této knize jsem ukázal, že předmětem zkoumání by měly být mobility před studiem společnosti (...)*“ (Tamtéž, s. 210). Rozvoje těchto aspektů mobility byly doplněny v knize *Mobile Lives*.

Autoři Elliott a Urry (2010) popisují masivní změny ve společnosti, kdy mobilita jednoznačně ovlivňuje globalizaci, technologie a klimatické změny. Zrychlení pohybu lidí, služeb a informací jen rozšiřuje zmíněný pojem paradigma mobility společně s větší individualizací jedinců, každodenní virtuální komunikací. To vše je ještě doplněno o masivní nárůst cestovního ruchu, který spíše škodí, než prospívá.

Můžeme si všimnout, že trend rostoucí mobility v oblasti cestovního ruchu ovlivnil především mladé lidi. K běžným baťůžkářům¹ se připojily skupiny mladých cestovatelů, turistů, dobrovolníků, výměnných studentů a dalších. Význačnou změnou je také délka a výběr finální destinace. Mladí lidé dávají přednost cestování na delší dobu s ohledem na životní prostředí. Snaží se vybírat taková místa, ve kterých pomohou místní komunitě, a vyhýbají se klasickým populárním letoviskům (Richards, 2015). Díky těmto faktorům se začal rozvíjet trend pomalého cestování.

Celkový růst cestovního ruchu se stal problémem, zejména v otázce nadměrného využívání letecké dopravy, což je jedním z negativních faktorů globálního oteplování. Nejde jen o leteckou dopravu. Tento problém se týká všeobecně dopravy a nadměrného turismu. Avšak trend současné společnosti, který byl charakteristický nadměrným cestováním během krátké chvíle, se postupně mění v již zmíněný pojem tzv. pomalého cestování (slow travel)². Tento princip cestování se nejlépe definuje jako zpomalení mobility a upřednostnění kvality před kvantitou (Dickinson, Lumsdon, Robbins, 2011). Pomalé cestování je spojeno se „slow city movement“ nebo „slow food movement“, který se poprvé objevil v 80. letech 21. století v Itálii v reakci na konzumní a uspěchanou společnost (Ritzer, 1996; Petrini, 2001 in Dickinson, Lumsdon, Robbins, 2011).

Tuto konzumní společnost charakterizuje Ritzer (2003) jako tzv. „mcdonalizovanou“ a přirovnává životní styl obyvatel k rychloobslužným restauracím. Jako jednu z možných forem „mcdonalizované“ společnosti udává Ritzer (2003) příklad turistů závislých na kvantitativních zážitcích, jejichž cílem je vidět co nejvíce za krátký čas (obdivovat obraz *Mony Lisy* v Louvru, vyfotit a spěchat za další památkou).

Autoři Dickinson, Lumsdon a Robbins (2011, s. 284) uvádí: „*Obecně se tento princip pomalého cestování skládá ze tří prvků, potažmo z jejich kombinace: cestování, které eliminuje leteckou dopravu, nízkouhlíková turistika a absorpce na místě i během cesty.*“ Pokud se zaměříme na jednotlivé prvky, soustředí se slow travelling na zlepšení cestovního ruchu. Autoři popisují, že dlouhodobější pobyty podporují větší zájem

¹ Tzv. baťůžkáře (backpackers) bychom mohli považovat za průkopníky v cestovním ruchu. Díky cestování s baťohem se postupně začal podporovat „baťůžkářský průmysl“, který přispěl k vybudování hostelů, dopravních společností, internetových kaváren atd. Postupně byli „backpackers“ nahrazeni „flashpackers“, kteří více používají moderní technologie při cestách (Richards, 2015).

² Přestože je pojem slow travel překládán do českého jazyka, stále se setkáváme v literatuře s nepřeloženým názvem. Proto bude v této bakalářské práci používán anglický význam.

o danou destinaci a kulturu, a tím pádem se otevírají nové možnosti zážitků. Další důležitý prvek se zaměřuje na dopady životního prostředí. Všeobecné snížení letecké a automobilové dopravy by mělo vést ke zlepšení klimatických změn. Řada cestovatelů uvedla, že během svých cest využívají vlaky nebo kolo a co se týče letadel, snaží se o přesun s dlouhodobějším pobytem (Tamtéž, 2011). Přestože se interpretace tohoto druhu pomalého cestování liší, je zřejmé, že značná část novodobých cestovatelů zohledňuje životní prostředí a preferuje pomalé cestování. Jedná se převážně o digitální nomády³.

2.2 Proměna mediální krajiny

Pokud se zaměříme na dnešní moderní společnost v otázce komunikace a nových technologií, musíme uvažovat v globálním měřítku, jak uvádí Thompson (2004). Podle něj rozvoj médií zapříčinil odbourávání vzdáleností, což přispělo k překonávání imaginárních hranic v prostoru a čase, a započaly nové procesy v otázce globalizace společnosti (Tamtéž).

O odbourávání hranic v prostoru a čase hovoří i Václav Moravec v knize *Média v tekutých časech* (2016) v kontextu proměny mediální krajiny. Moravec zde pracuje s pojmem *tekutá média v moderním světě*, kterým se inspiroval u Zygmunta Baumana. Tento tekutý princip se odrazil do proměny médií jako stírání rozdílů v čase. Blízkost virtuální nahrazuje blízkost fyzickou za pomoci mobilních telefonů. Tato tekutá média odbourávají rozdíly mezi informacemi a zábavou a příjemcem a tvůrcem obsahu. Především se orientují na zájmy jedince, který má ohromnou škálu možností (Moravec, 2016).

Jedním z důležitých aspektů v novodobých médiích je podle Moravce (2016) konvergence⁴. Konvergenci bychom v mediálním prostředí měli chápat jako sblížování obsahu médií a technologií. O konvergenci se začalo mluvit s nástupem počítačových technologií a digitalizace, což je převod informací do binárních kódů jedniček a nul (Tamtéž).

³ Pojem slow travel je rozebrán v praktické části, kdy respondenti preferují tento způsob cestování.

⁴ Konvergence je princip, kdy se dvě nebo více myšlenek, potažmo věcí stávají podobnými nebo se spojí (Cambridge University Press, 2021c). V našem případě se konvergence týká sblížování obsahu a technologií, ale tohoto principu se také využívá v ekonomii, biologii, matematice či lékařství.

Jakubowitz (2013, s. 27) hovoří o konvergenci s dvěma významy: „*Objevuje se ve dvou hlavních významech: jako popis technických aspektů integrace telekomunikace, informatiky a médií a také jako metafora rozsáhlého procesu změn, k němuž přispívá. Tento termín je občas, i když zřídka, chápán také v užším významu – jsou jím popisovány činnosti jednoho subjektu v oblasti různých médií, zvláště tehdy, dochází-li díky digitalizaci mezi jeho různými sekcemi (...).*“ Už v roce 1997 upozornila Evropská komise na možné procesy digitalizace v dokumentu *Zelená kniha o konvergenci*⁵, kde popisuje dva aspekty. Jedním z nich je poskytování stejného obsahu nebo služeb různými síťovými platformami a druhým z nich je sloučení uživatelských přístrojů (mobilní telefon, počítač atd.) do jednoho zařízení (European Commission, 1997 in Moravec, 2016).

Moravec (2016) konstatuje, že současnou mediální krajinu řadíme do třetí etapy mediamorfózy. Nejdůležitějším prvkem této mediamorfózy je již zmíněná konvergence. Henry Jenkins v návaznosti na digitální změny a konvergenci zavádí pojem *kultura konvergence*. Díky tomuto pojmu bychom měli konvergenci chápat jako kulturní posun, a ne ji pouze posuzovat v technologickém měřítku (Jenkins, 2006 in Moravec, 2016).

Díky digitalizaci došlo k rozvoji médií, kdy můžeme média rozdělit na „nová“ a „tradiční“. Mezi nové formy řadíme například internet a sociální sítě. Avšak častým problémem v tomto rozdělení je neustálý vývoj (Moravec, 2016) a zdokonalování technologií, proto Jakubowitz (2013) rozdělil a definoval tři druhy nových médií (nové médium 1.0; 2.0 a 3.0)⁶.

Konvergence v digitálním prostředí je dělena do jednotlivých typů. Jedním z nich je technologická konvergence, která je chápána, jak už bylo zmíněno, jako propojení několika zařízení do jednoho. Tato technologická konvergence funguje za pomoci přijímačů, přístupu (sjednocení přístupu k sítím a službám) a sítě (vytvoření jednotné síťové služby). Dalším typem je prostorová konvergence v rámci globalizačního propojení, zejména pomocí internetu. Internet a další informačně-

⁵ Obsah této studie analyzuje procesy technologické konvergence s jejími dopady na telekomunikace či média a informační technologie.

Zelené knihy vydané Evropskou unií jsou dokumenty, které mají za cíl vyvolat debaty o konkrétních tématech na evropské úrovni.

⁶ Nová média 1.0: média, která vznikla ještě před současnou konvergencí (teletext). Nová média 2.0: média, jež vznikají na základě konvergence a mají digitální, virtuální a síťovou povahu. Nová média 3.0: média, která jsou plně propojená, jako chytré televize, tablety a mobilní telefony.

komunikační sítě pomáhají k odbourávání hranic mezi regiony a zeměmi (Jakubowitz, 2013). Vzestup internetu uvádějí i Sheller a Urry (2006), kteří zmiňují, že internet je nejrychleji se rozvíjející technologie, jež má vliv na značnou část populace⁷. Jak zmiňuje Moravec (2016), internet přispívá k propojování mezi virtuálním a fyzickým světem, což pomáhá k poskytování služeb jak pro producenty, tak i pro uživatele.

2.3 Proměna trhu práce

Globalizace ovlivnila jak již zmíněné formy cestování, technologií a médií, tak i trh práce. Surynek (2014) uvádí, že si moderní společnost prošla řadou transformací v oblasti práce. Autor popisuje změny především v oblasti organizace chodu práce, která byla dříve ovlivněna vnitřními procesy⁸. Aktuální organizace práce je podřízena převážně vnějšímu prostředí globalizované společnosti, demografickým změnám v populaci, využívání technologií, měnícím se preferencím pracovníků a především využívání flexibilních forem zaměstnání (Tamtéž).

Dvořáková (2012) popisuje, jak jsou ekonomiky států ovlivněny globálními procesy, zejména díky informačním a komunikačním technologiím a nanotechnologiím, které do značné míry působí na flexibilitu trhu práce. Autorka zmiňuje druhy flexibility: vnější, vnitřní, kvalitativní a kvantitativní. Vnější kvantitativní flexibilita představuje typy pracovních smluv na dobu určitou, agenturní zaměstnávání atd. Firmy mají možnosti flexibilně propouštět nebo přijímat nové zaměstnance podle potřeby. Vnitřní kvantitativní flexibilita poukazuje na pracovní dobu (jako práce přesčas, práce o víkendech a dále). Kvalitativní flexibilita, často nazývána jako funkční, popisuje organizaci chodu práce za pomoci střídání úkolů, práce v týmech, změny pracovního prostředí a sdílení pracovního místa (Tamtéž).

Pokud se zaměříme na flexibilitu na pracovišti, neměly by být opomenuty různé typy generací a jejich preference na trhu práce. Horváthová, Bláha a Čopíková (2016) popisují rozdílné pohledy na generace. Především se jedná o generaci X a Y. Generace X narozená v letech 1965 až 1981 vyrůstala v období finanční, rodinné a společenské nejistoty, což se odrazilo do jejich způsobu života a práce. Pro tento

⁷ Podle statistik Mezinárodní telekomunikační unie vyplývá, že internet v roce 2019 využívá 4,1 miliardy lidí, což je zhruba 53 % světové populace (International Telecommunication Union, 2019).

⁸ Vnitřním prostředím rozumíme vztahy uvnitř organizace (podniku). Jedná se například o procesy výroby, řídicí procesy, marketing, lidské zdroje atd. Ve vztahu k vnějšímu prostředí má vlastní specifické cíle, především faktor úspěchu (Kudová, 2005).

typ je charakteristická loajálnost a nevyhledávání změn. „*Pracovat a hrát tvrdě*“ (tamtéž, s. 135) je jejím heslem. Nejdůležitější hodnotou je vztah k práci i na úkor rodiny. Práce přesčas není výjimkou. Kubátová a Kukulková (2013) popisují tyto jedince jako heterogenní ve všech oblastech (víra, sexuální orientace, třídní rozdíly atd.). Nejtypičtějším rysem je pro ně stálé zaměstnání a orientace na peníze, přičemž obtížně pracují s technologiemi. Na tuto generaci X navazuje generace Y⁹. Tzv. mileniálové (1982–1995) narození v období klidu a míru mohou dosáhnout, čeho chtějí. Mají vysoké ambice a jsou plní výzev a svobody. Na rozdíl od předchozí generace X upřednostňují osobní život, zejména rodinný a partnerský. Pracují efektivně a flexibilně, aby si udělali čas na své koníčky. Motivací je pro ně práce samotná, která je naplňuje a baví. Preferují vyšší životní styl a jsou zaměřeni na dlouhodobé vzdělání. Tato generace žije s moderními technologiemi, které ovlivňují jejich život. Jsou stále on-line, neustále komunikují a nedělá jim problém pracovat z domova (Horváthová, Bláha, Čopíková, 2016). Důležité je také zmínit generaci Z (1995–2010). Podle Kubátové a Kukulkové (2013) generace Z od raného dětství tráví čas v institucích a jejich volný čas je rozdělen do mimoškolních aktivit. Jejich život je spjat s technologiemi. Jedná se o generaci, která nezná život bez mobilních technologií a internetu. Jsou ovlivněni sociálními sítěmi, které rozvíjí nový způsob kreativního myšlení založeného na sdílení informací a spolupráci přes technologie. Díky neustálému používání technologií a sociálních sítí jsou označeni za tzv. digital natives¹⁰. Budou vyrůstat do doby, kdy bude vysoká poptávka po práci, ale kvůli nedostatku ambicí bude otázkou, zda naplní požadavky zaměstnavatelů (Tamtéž).

Důležitým aspektem flexibility na pracovišti se stává práce z domova, která se dokáže přizpůsobit nejrůznějším potřebám, návykům nebo povinnostem. Jedním z hlavních motivů práce z domova je možnost skloubení práce a volného času (Dudová, Vohlídalová, 2008). Sládek (2017) popisuje práci na dálku jako tzv. teleworking. Tento přístup moderního pojetí práce se odvíjí od rozvoje moderních technologií, především informačních technologií a internetu. Práce na dálku je oblíbená především pro možnost odpoutání se od kancelářských prostorů. Výhodou tohoto způsobu práce je hlavně to, že lidé nemusejí do práce dojíždět či měnit své bydliště a stěhovat se do větších měst.

⁹ Předpokládá se, že v roce 2025 bude tato generace tvořit zhruba 75 % globální síly.

¹⁰ Jedinci, kteří velmi dobře ovládají digitální technologie, počítače atd., protože vyrostli v digitálním věku v těsném kontaktu s těmito moderními technologiemi (Cambridge University Press, 2021b).

Práce na dálku umožňuje vykonávat své povinnosti odkudkoliv, čehož využívají velké firmy, které najímají zaměstnance i z jiných zemí. Ovšem nelze konstatovat, že práce na dálku je vhodná pro všechna zaměstnání, hodí se především pro práci v IT, marketingu, účetnictví atd. Teleworking se dá rozdělit do několika podskupin, tedy kombinace kanceláře a domova, satelitní kanceláře, lokální centra nebo homeworking (Sládek, 2017). Stále větší možnosti práce z domova se stávají současně i příjemnou formou našeho pracovního života, jak dodává Dudová a Vohlídalová (2008, s. 44): „Práce doma také znamená větší časovou flexibilitu a efektivitu. (...) Pracující doma si mohou udělat přestávku, kdy chtějí, mohou ji využít jak k načerpání energie pro další práci, tak k vyřízení soukromých záležitostí.“ Problém však může nastat v oblasti soukromí jedince, respektive partnerského soužití, kdy nadměrná práce z domova (na cestách), neurčuje přesné hranice mezi povinnostmi a osobním životem. Partneři neví, kdy má dotyčný volno nebo kdy pracuje (Tamtéž).

3 Digitální nomádství

3.1 Vymezení pojmu digitálního nomádství

Digitální nomádství, i když se to na první pohled nemusí zdát, je poměrně novým a nepříliš probádaným fenoménem 21. století, pro který existuje malé množství odborných studií a jednotných definic. Charakteristiky této problematiky většinou popisují samotní aktéři z řad novodobých nomádů ve svých publicistických knihách, článcích a videích na YouTube. Důležité je také zmínit, že řada těchto jedinců používá pro tento životní styl slovo „nomádění“, které je značně oblíbené nejen v této komunitě, ale i v literatuře.

Woldoff a Litchfield (2021) definují digitální nomády jako lidi s mobilním pracovním životem. Mohou žít a pracovat kdekoliv po světě a během své práce využívají internet, který považují za nezbytnou nutnost. Stěžejní je svoboda, kterou nomádi využívají k tomu, aby poukázali na nezávislost na místě, a skloubení cestování, práce a soukromého života. Reichenberger (2018) definuje digitálního nomáda ve svém výzkumu *What is digital nomad* jako mladšího jedince ve věku 20 až 30 let, který pracuje pomocí moderních technologií v IT, designu nebo marketingové oblasti a téměř vždy dokončí univerzitu. V současné době se jedná buď o podnikatele, freelancery (pracovníci na volné noze), kombinaci obou typů, nebo v neposlední řadě jsou to vzdálení pracovníci, kteří pojali „homeoffice“ jiným způsobem.

Autorka ještě dodává čtyřstupňový model mobility, který je též důležitým prvkem. Úroveň 0 popisuje jako základní aspekt, jenž souvisí s nezávislostí na poloze prostřednictvím on-line platform. Úroveň 1 a 2 zahrnuje občasné cestování s návratem do domova. Úroveň 3 charakterizuje neustálé cestování bez trvalého bydliště, čímž se maximalizuje nezávislost na místě (Reichenberger, 2018).

Jedinec v tomto novém pracovním trendu je podle Müller (2016, s. 334) vnímán takto: „*Pojem digitální nomád popisuje lidi, kteří se již nespolehají na práci v konvekční kanceláři; místo toho mohou pracovat kdekoliv a kdykoliv, díky svobodné volbě. (...) to znamená jeden měsíc ve sdílených kancelářích v Berlíně a další v kavárně v Chiang Mai v Thajsku.*“ To vše díky možnosti nových forem pracovní flexibility a moderních technologií, které nejlépe reagovaly a přizpůsobily se globálnímu trhu a světu. Tím pádem se zaměstnanci neustále přesouvají z místa na místo, aby zvládli

různé zahraniční zakázky, čímž se stávají nomády. Musíme také dbát na to, aby vše bylo v souladu s požadavky vedení firmy, pokud jsou zaměstnanci (Tamtéž).

Müller (2016) se ve svém výzkumu táže (*The digital nomad: Buzzword or research category?*), zda tento fenomén není pouze buzzword¹¹. Zaměřuje se také na formy cestování a nomádství. Pracuje zde s tzv. „flashpackers“, kteří se od klasických baťůžkářů (backpackers) liší: „Flashpackers jsou lidé, kteří již necestují pouze s baťohem a papírovou mapou, ale využívají různé digitální vybavení, jako mobilní telefony, fotoaparáty a notebooky“ (Tamtéž, s. 345). Digitální nomádi tyto technologie využívají jak k cestování, tak ke své práci.

Historie novodobého nomádství

„Digitální nomádství se stalo fenoménem v letech 2014–2015, kdy vznikly první specializované on-line platformy (jako Nomad List¹²) a otevřely se první co-working prostory¹³“ (Schlagwein, 2018, s. 1). Zmíněný autor se ve své publikaci věnuje vývoji této problematiky a definuje rozdíly mezi osadníky, migranty a tradičními nomády. Osadníci žijí a pracují v jedné lokalitě. Migranti jsou lidé, kteří se přestěhovali do nových míst, a dále jsou pak tradiční nomádi, kteří se přesouvali z místa na místo při hledání obživy (Tamtéž).

Počátek digitálního nomádství řadíme do 70. až 80. let minulého století, kdy se začaly formovat moderní technologie a také se změnila forma cestování, práce a obchodu. Schlagwein (2018) mluví nejprve o prvních náznacích flexibilní pracovní doby, která brala zřetel na rovnováhu mezi pracovním a osobním životem, v 70. letech. Dále pak popisuje vznik technologické inovace internetu, satelitních mobilních zařízení a zvýšení pracovní mobility a flexibility. Důležitá je také změna v cestování, kdy se „baťůžkaření“ stává velice oblíbenou formou cestování „na lehkou“. 90. léta byla charakteristická vyvinutím prvních internetových prohlížečů a zvýšením produkce mobilních telefonů a notebooků. Internet umožnil nové formy podnikání on-line a vzniklo on-line bankovníctví (Tamtéž).

¹¹ Je slovo nebo výraz z určité oblasti předmětu, který se stal módním tím, že se hodně používá, zejména v televizi a novinách (Cambridge University Press, 2021a).

¹² Web, který pomáhá najít ta nejvhodnější místa na světě pro „nomádění“, cestování a práci na dálku. Sbírá data například o počasí, životních nákladech v různých městech, data o bezpečnosti. Samozřejmě popisuje, co kde dělat, kde pracovat a kde potkávat další nomády (Nomad List, 2021).

¹³ V překladu se jedná o sdílené kanceláře (viz kapitola Destinace a „třetí místa“).

V 90. letech vznikl samotný pojem digitálního nomádství, který se objevuje v knize *Digital Nomad* z roku 1997, kdy autoři Makimoto a Manners předpovídali, že současné zlepšení mobility a technologií s rostoucím vlivem internetu umožní spojit práci a cestování, a tím prohloubí témata o novodobém nomádství (Woldoff, Litchfield, 2021).

Po roce 2000 se rychlost internetu a mobilních dat rapidně zvýšila a vznikla řada digitálních sociálních sítí, jako Facebook, LinkedIn nebo Skype, který umožnil videokonference. Postupně se začíná budovat trend práce z domova / na dálku a rozvoj internetových kaváren, které nahradily později co-working centra. Nesmíme opomenout knihu *Čtyřhodinový pracovní týden*¹⁴, která je v nomádstvé komunitě brána za jakousi modlu nebo bibli a přispěla k rozšíření tohoto trendu. V roce 2010 se objevila sociální síť Instagram, která ještě více napomohla k jeho zviditelnění (Schlagwein, 2018). Na závěr Schlagwein (2018, s. 5) zmiňuje: „*Digitální nomádství je stále fenomén rané fáze.*“

3.2 Možnosti práce digitálních nomádů

Nash a kol. (2018) popisují specifické rysy tzv. digitální práce, která je podstatou pro digitální nomády. Tato digitální práce nejlépe skloubí pracovní flexibilitu s nezávislostí na lokalitě. Ke své práci nomádi převážně potřebují technologická zařízení, jako jsou chytré telefony, notebooky a internetové připojení. Důležitý je minimalismus, který jim umožňuje cestovat nalahko. Autoři také zmiňují aspekty hledání práce, kterou většinou nachází v on-line prostředí, kam svoji výslednou práci nebo produkt odevzdávají. Existuje řada aplikací a programů nezbytných pro práci na dálku, ale obecně se dají zařadit do dvou kategorií: 1) profesní specifika (Profession specific) a 2) univerzální nástroje (General tools). K první kategorii se řadí programy, které jsou zaměřené na konkrétní profese, jako jsou programátoři nebo tvůrci webu či designeři. Do druhé kategorie spadají zařízení, která jsou univerzální pro všechny nomády. Jedná se například o komunikační platformy (jako Skype). Tyto platformy slouží k lepší komunikaci mezi klientem a zákazníkem (Tamtéž). S tímto souhlasí i Dudová a Vohlídalová (2008), které zmiňují, že mnoho zaměstnanců využívá internetovou komunikaci místo komunikace naživo. Tento princip shledávají

¹⁴ *The 4-Hour Work Week*: kniha, kterou publikoval v roce 2007 Timothy Ferris, popisuje, jak cestovat a zároveň při tom on-line pracovat/podnikat.

efektivnějším, méně náročným na čas, který pak mohou věnovat dalším pracovním povinnostem. Zároveň uvádějí, že se k této komunikaci mohou kdykoliv vrátit a získat zpět potřebné informace bez sebemenších problémů. Co se týče internetového připojení, využívá se připojení prostřednictvím Wi-Fi, které však může být problémové zvláště ve veřejných prostorech. Proto nomádi volí datové připojení, které ovlivňuje ceny a rychlost datové sítě v lokalitě (Nash a kol., 2018).

S digitálním nomádstvím se také pojí pojem tzv. „gig economy“ nebo „gig work“¹⁵, který vyjadřuje větší svobodu a flexibilitu (Thompson, 2019). „Gig economy“ znamená krátkodobou práci nebo zakázku související s projekty (úkoly) zejména v oblasti digitální práce, která není závislá na konkrétním místě. Nomádi tento druh zakázek využívají obzvláště kvůli flexibilnímu vyhotovení a také jako možnost krátkodobého přivýdělku. Zakázky jsou ovlivněny množstvím poptávek a také schopnostmi daného jedince. Od toho se také odvíjí délka odevzdání a závěrečná odměna. Pro menší zakázky se využívají internetové platformy, například LinkedIn nebo Remoteok (Nash a kol. 2018). Thompson (2019) ve své studii uvádí, že je tento druh práce značně využíván ve firmách, jelikož zaměstnavatel nemusí platit za kancelářské prostory, zdravotní pojištění a další aspekty, které obsahují klasické povinnosti zaměstnavatele. A zároveň upozorňuje na různé platové ohodnocení v závislosti na plném či částečném úvazku.

Formy uplatnění

Nash a kol. (2018) řadí mezi klasické profese digitálních nomádů oblasti IT, jako je programování, tvorba webového obsahu, grafika, ale i oblasti financí, marketingu, tvorba podcastů a videí na YouTube. Bruno Maltor (2018) k těmto profesím vykonávaným přes počítač s rychlým a spolehlivým internetem řadí také překladatele, SEO¹⁶ manažery a nomády, co se živí copywritingem, jenž se charakterizuje jako psaní marketingových článků nebo popisků, které zviditelní daný produkt (Hornáková, 2011). Mezi další pracovní možnosti můžeme zařadit psaní blogů a článků pro různá média. Část digitálních nomádů na svých internetových stánkách využívá formu affiliate marketingu. Affiliate marketing je forma spolupráce, kdy

¹⁵ Jedná se o „zakázkovou ekonomiku“, ale doslovný překlad do češtiny není přesný, proto v textu je použit anglický výraz.

¹⁶ „Search engine optimization“ (optimalizace pro vyhledávače). Tento princip slouží k lepšímu zviditelnění daného webu: Čím lepší zviditelnění, tím více potenciálních návštěvníků (Search Engine Land, 2021).

influenceři nejen na svých sociálních sítích propagují určité produkty za odměnu. Tato spolupráce se týká jak bloggerů, youtuberů, tak již zmíněných influencerů. Princip tohoto přidruženého marketingu funguje na bázi vztahů tvůrce obsahu a společnosti affiliate marketingu. Influencer má na svém obsahu odkaz s nabízeným produktem. Pokaždé, když si čtenář koupí daný produkt, influencer dostane provizi z prodeje (Mathur, Narayanan, Chetty, 2018). Další možností přivýdělku je také fotografování či tvorba video obsahu. Kromě běžného „postování“ příspěvků na své sociální sítě mají nomádi možnost přidávat fotografie do fotobank ke komerčnímu využití nebo fotografie prodávají jiným subjektům v dané lokalitě formou již zmíněných fotografií, kalendářů nebo plakátů (Novák, Vinš, 2018).

Jak již bylo zmíněno, většina nomádů pracuje v digitálním prostředí, ale jak uvádí Novák a Vinš (2018), autoři knihy *Travel Bible*¹⁷, můžeme se setkat s jistými výjimkami, kdy si řada digitálních nomádů přivydělává mimo on-line prostor, například lektorstvím jógy nebo vyučováním cizích jazyků.

3.3 Destinace a „třetí místa“

Nedílnou součástí digitálních nomádů je pracovní prostředí, které z velké části ovlivňuje jejich efektivnost a touhu pracovat svobodně. V dnešní době se setkáváme s řadou možností, které slouží k lepšímu soustředění a nabízí veškeré aspekty, jež novodobí nomádi potřebují ke své práci. Tento princip uvádí i Rechenberger (2018, s. 8–9): „*Profesní svoboda zmiňuje motivaci vybírat a organizovat pracovní úkoly samostatně. Vytváření vlastního podnikání, často vedeno touhou flexibilnějšího a přizpůsobivějšího života mimo klasické pracovní struktury (jako klasická pracovní doba, omezený pracovní čas, geografická závislost), umožňuje pracujícím větší autonomii a kontrolu nad svojí prací.*“ Jak popisují autoři Novák a Vinš (2018), dnešní nomádi mají značnou výhodu od obyčejných turistů a tou je delší čas, který umožní lépe poznat danou lokalitu. Místní lidé vás začnou brát s úctou, a ne jako „obyčejné“ turisty, což odpovídá slow travellingu.

¹⁷ Kniha *Travel Bible* popisuje témata nejen o cestování, ale také udává ucelený přehled informací o digitálním nomádství. Poskytuje rady a tipy, jak nejlépe cestovat na delších cestách, pracovat nezávisle na lokalitě a další.

Destinace

Jak bylo již zmíněno, vhodná destinace je pro novodobé nomády velmi zásadním prvkem. Bezpochyby můžeme konstatovat, že jihovýchodní Asie vévodí žebříčku nejúspěšnějších míst. „*Chiang Mai, Thajsko je v současné době nejoblíbenější destinací mezi digitálními nomády, kde se scházejí v co-working centrech, užívají si mírného počasí, pláží a ochoty místních lidí*“ (Thompson, 2019, s. 8). V Asii nesmíme opomenout také ostrov Bali, který je brán v nomádské kultuře jako jedno z nejpříjemnějších a nejnavštěvovanějších míst. Jak uvádí Wiranatha a kol. (2020), kteří se zaměřili na dvě nejznámější oblasti Ubud a Canggu, nomádi využívají Bali především díky kulturní jedinečnosti, neuvěřitelné krajině, dobré migrační politice v oblasti získávání víz, nízkým životním nákladům a místní komunitě, jež vybudovala velmi kvalitní síť co-working prostorů. Z těchto důvodů se Bali řadí mezi nejvyhledávanější pracovní destinace zejména pro nomády z USA, Austrálie a Německa (Thompson, 2019). Avšak velký turistický nápor a popularizace tohoto ostrova vede nomády ke změně lokality, kdy si vybírají nepříliš turistické oblasti.¹⁸

Pokud jde o nejoblíbenější evropské destinace, jednoznačně vedou Kanárské ostrovy s hlavním centrem Las Palmas na ostrově Grand Canaria s časovým posunem pouze jedné hodiny. Tento posun je tak ideální volbou pro evropské nomády, kteří řeší komunikaci se zákazníky nebo nadřízenými (Novák, Vinš, 2018). Obzvláště v zimních měsících se na Kanárských ostrovech střetává velká část nomádské komunity díky příjemnému zimnímu klimatu a evropskému komfortu (Vlach, 2015). I proto web nomadlist.com řadí Las Palmas společně s portugalským hlavním městem Lisabonem mezi nejvyhledávanější evropské a světové destinace. Celkově se dá reflektovat, že oblast Středomoří s již zmíněným Portugalskem, Španělskem, ale třeba i Azurovým pobřežím ve Francii je velmi příjemnou možností, pokud se chceme vyhnout populárním lokacím v Asii (Novák, Vinš, 2018).

Být digitálním nomádem nutně neznamená odjet do cizí země. Setkáváme se s nomády, kteří využívají možnosti své rodné země (Novák, Vinš, 2018). Tato forma je v současné situaci¹⁹ nejvhodnějším řešením, jak uvádí ve svém videu *COVID: OÙ VOYAGER EN 2021?* francouzský digitální nomád Bruno Maltor (2021): „(...) Podle

¹⁸ Viz odpovědi respondentů v praktické části.

¹⁹ Současnou situací se myslí koronavirová pandemie covid-19.

mého názoru je zbytečné si plánovat cesty na šest až devět měsíců, opravdu musíte plánovat na kratší dobu. (...) od května do září jsem cestoval pouze po Francii, což bylo nejjednodušší, protože pokud se něco stane, jste ve své zemi.“ Pandemii covidu-19 se věnují Woldoff a Litchfield (2021), kteří zmiňují, že trend práce na dálku, často charakteristický pro digitální nomády, se bude týkat stále většího počtu zaměstnanců a firem, aby se předešlo nadměrnému kontaktu a shlukování zaměstnanců.

„Třetí místa“

V posledních letech se dostává do popředí trend tzv. „třetích míst“, který propojuje nebo doplňuje místo první, což je domov, a místo druhé, spojené s prací. Třetím místem může být jakékoliv působiště, kde se skloubí pohodlí a práce s technologiemi prostřednictvím internetu, například co-working prostor, kavárna atd. (De Lange, 2009).

Co-working centrum²⁰ je sdílená kancelář, která slouží jak ke krátkodobému, tak dlouhodobému pronajmutí buď pracovního stolu, nebo celé kanceláře. Tento typ sdílených kanceláří je oblíbeným pracovním místem u řad digitálních nomádů pro svoje unikátní prostředí, které nabízí nejen rychlé internetové připojení, ale také kuchyňku, konferenční místnosti a prostor pro volný čas a odpočinek (Putra, Agirachman, 2016). Co-working centra jsou také místem ideální komunity lidí, jež se ráda socializuje a spolupracuje. Většinou se jedná o stejně smýšlející jedince, kteří v těchto prostorech nejen pracují, ale i vytváří nová přátelství, jak uvádí Thompson (2019). Novák a Vinš (2018) ještě dodávají, že značnou výhodou je otevírací doba, která je až do pozdních nočních hodin, a to i o víkendech, což umožňuje pracovat nezávisle na časovém posunu v dané lokalitě.

Mezi další pracovní alternativy „třetích míst“ patří například knihovny, nákupní centra, ale i příroda (pokud se nutně nepotřebuje internetové připojení) a kavárny. Kavárenského prostředí využívají nomádi, kteří se při své aktuální práci nemusí příliš soustředit a mohou být rozptylováni okolním děním. O'Brien (2011) popisuje technologický pokrok pracovního prostředí v kavárnách. Zmiňuje trend oblíbených „internetových kaváren“, které výrazně těžily z nástupu internetové technologie, ale v posledních letech téměř upadly do zapomnutí kvůli Wi-Fi, která je téměř v každé

²⁰ V České republice se co-working centra začala objevovat po roce 2009, a to ve větších městech (jako Praha, Brno a Ostrava). První co-working centrum vzniklo v roce 2005 v San Franciscu (Rosulek, 2015).

takové provozovně. Kavárny výrazně ovlivnily „třetí místa“ díky svému netradičnímu, příjemnému a kreativnímu konceptu. Avšak můžeme namítnout, že toto pracovní prostředí nabízí i problémy, mezi které se řadí narušení atmosféry: „(...) *nárůst jedinců, kteří preferují mobilní technologie, „ničí atmosféru“ veřejných míst, například kaváren, mění jejich koncept na kancelářské prostředí, který odrazuje od běžné konverzace a transformuje kompletně místo*“ (Tamtéž, s. 5).

3.4 Aspekty života digitálních nomádů: výhody a nevýhody

Nejdůležitějším důvodem, který vedl novodobé nomády ke kočovnému způsobu života, je svoboda. Svobodu popisuje Thompson (2019) jako neomezenou možnost rozvoje flexibilní práce a cestování. Rechenberger (2018) ještě dodává, že tato svoboda zlepšuje jejich kreativitu a prohlubuje volný čas, který v předchozím zaměstnání byl značně upozaděn.

Jak již bylo několikrát zmíněno, další výhodou je téměř neomezená mobilita, která umožňuje neustálý pohyb nejen ze země do země, ale také možnost změny pracovního prostředí, jež se vždy odvíjí od jejich potřeby a destinace (Nash a kol., 2018). Autoři (tamtéž, s. 5) však upozorňují: „(...) *digitální nomádství umožňuje svobodnou volbu, která je problematická u velkých společností, ale s tím zároveň souvisí problém s nalezením pracovního prostředí, které si nomádi musí zvolit nezávisle na zaměstnavateli (...)*.“ Řada digitálních nomádů uvedla nepříliš kladný vztah k zimnímu počasí, proto se během zimy vypravují do teplejších destinací, a to vše díky neomezené mobilitě. Cestování a flexibilní zaměstnání digitálním nomádům umožňuje skloubení práce a zábavy, tedy volného času. Možnosti výběru jakékoliv destinace na světě si volí nomádi nejen podle rychlosti a spolehlivosti internetu, ale také podle výběru koníčku, který mohou vykonávat, jako je turistika, surfování, jóga a další. Tyto koníčky a poznávání daných oblastí mohou zapříčinit nerovnováhu mezi zábavou a prací. Ta se projevuje například sníženou produktivitou i z důvodů časových posunů, které jsou často rozdílné mezi lokalitou digitálního nomáda a jeho zaměstnavatele (Tamtéž).

Největším problémem pro nomády je samota. Nash a kol. (2018) hovoří nejen o samotě bez přátel, ale také o potížích udržet nebo navázat dlouhodobější vztahy. Celkově se dá říct, že mnoho digitálních nomádů nemá dlouhodobější vztah kvůli neustálému přesunu z místa na místo a tamnímu pobytu v řádech několika měsíců.

Autorky Krivetsova, Martynova a Valko (2019) zmiňují, že tato osamělost společně s jazykovou bariérou a odloučením od nejbližších vede často k psychickým problémům, mezi které patří závislost na internetu a sociálních sítích, různé úzkosti a deprese. Avšak Thompson (2019) a Nash a kol. (2018) zdůrazňují mimořádně přátelskou komunitu nomádů, která pomáhá od izolace a osamělosti. Pomocí obrovského množství sociálních sítí nebo webových skupin jako *Nomad List* nebo *Digital Nomads Around the World* se digitální nomádi scházejí v daných lokalitách, sdílejí rady, tipy, pracují společně nebo se domlouvají na sdíleném bydlení, aby ušetřili. Dalším způsobem navazování kontaktů jsou co-working centra, která kromě práce slouží také k odpočinku a k navázání nových přátelství (Thompson, 2019).

Kromě zmíněných sociálních problémů v podobě navazování vztahů se střetáváme s potížemi, které se pojí s nejistotou zaměstnání. Tato nejistota často nutí digitální nomády k neustálému hledání potencionálních zaměstnavatelů (Krivetsova, Martynova, Valko, 2019). Mezi možné překážky můžeme zařadit tzv. šedou legální oblast, která souvisí s turistickými vízy. Značná část nomádů cestuje do destinací na turistická víza, přičemž by měli mít víza pracovní, protože v dané zemi pracují. Využívání výhod příznivých ekonomik národů s nižšími životními náklady může vést k dalším nesnázím, kdy jsou digitální nomádi obviňováni z toho, že „parazitují“ v dané společnosti (Woldoff, Litchfield, 2021).

Praktická část

4 Metodologie

4.1 Cíl a metodologie

Hlavním cílem bakalářské práce bude zjištění rovnováhy mezi prací a osobním životem konkrétních digitálních nomádů, jejich motivace k rozhodnutí stát se digitálním nomádem, jejich postoje k cestování, skloubení práce a volného času a také zjištění budoucích plánů. Digitální nomádství je relativně novým trendem a mnoho lidí nemá jasnou představu, jaká je náplň pracovního dne jedince, který se rozhodl pro tento životní styl. Proto jedním z dílčích cílů této práce je blíže představit tuto formu činnosti, denní pracovní režim tohoto člověka, jenž je odlišný od zažitých, mnohdy až stereotypních způsobů práce, které běžně zažíváme. Trávení volného času je logicky také rozdílné.

V praktické části bude zpracován hlavní cíl bakalářské práce. Sběrem a vyhodnocením potřebných informací ze subjektivních odpovědí zkoumaných respondentů budou zodpovězeny stěžejní otázky, a to: jak je zajištěna rovnováha mezi prací a osobním životem konkrétních nomádů, jejich motivace, postoj k cestování, skloubení práce a volného času a také jejich budoucí plány. Dále se zaměříme na formy cestování, slow travellingu atd. v kontextu nástupu nových technologií. Pro co nejkvalitnější získání důležitých dat byl vytvořen kvalitativní výzkum s polostrukturovanými rozhovory.

4.2 Kvalitativní výzkum

Cílem kvalitativního výzkumu je umožnit porozumění danému tématu, čehož je docíleno sběrem mnoha informací od menšího počtu respondentů. Kvalitativní výzkum využívá metodu induktivní logiky. Na začátku výzkumného procesu je pozorování a sběr dat, následně pak zkoumání pravidelností a formování předběžných závěrů (Disman, 2011).

Jak uvádí Hendl (2005), důležitým prvkem na začátku kvalitativního výzkumu je vybrat vhodné body či otázky, které se budou zjišťovat. Nesmíme zapomenout, že výzkumné otázky se mohou často během šetření měnit, modifikovat nebo přizpůsobovat

dané situaci. Hendl (2005) přirovnává badatele k detektivovi, který svou důslednou prací vyhledává a vykonává výzkum přímo v terénu, díky tomu má možnost poznání nových aspektů, informací a lidí, které často pomohou k objasnění zmíněného fenoménu nebo problému. Získané informace se analyzují a posléze se výzkumník rozhodne, zda je použije do závěrečné rešerše, nebo se vrátí k novému sběru informací. Nezbytným bodem je neustálý a podrobný popis daného místa, psaní si poznámek z rozhovorů a pozorování, také fotografie, vlastní myšlenky a jiné činnosti, které pomohou k přiblížení výzkumného problému (Tamtéž).

Hendl (2005, s. 51) uvádí, že: „*Kvalitativní výzkum se provádí pomocí delšího a intenzivního kontaktu s terénem nebo situací jedince či skupiny jedinců,*“ díky tomu se nám otevírá možnost alespoň částečného nahlédnutí do života jednice nebo jedinců a jejich jednání.

Jedna z výhod kvalitativního výzkumu, kterou zmiňuje Hendl (2005, s. 53), zní: „*(...) provádíme podrobnou komparaci případů, sledujeme jejich vývoj a zkoumané procesy, (...) výzkum poskytuje podrobné informace, proč se daný fenomén objevil.*“ S touto výhodou kvalitativního výzkumu souhlasí i Trampota a Vojtěchovská (2010), kteří tvrdí, že největším plusem tohoto druhu sociologického šetření je možnost pátrání do hloubky, kdy se nám mohou objevit zcela nové a někdy i neočekávané informace díky otevřenějšímu získávání dat. Trampota a Vojtěchovská (2010) zdůrazňují, že toto pátrání do hloubky se odvíjí od otázky *Jak?*, která se využívá při kvalitativních metodách. Potýkáme se také ovšem s jistými nevýhodami této metody. Například se jedná o získané znalosti, které nemusí být zobecnitelné na celou populaci a do jiného prostředí. Je zde také těžké provádět kvantitativní predikce. Analýza dat a jejich sběr jsou časově velmi náročné. Také nesmíme opomenout na závěrečné výsledky, které výzkumník může ovlivnit jeho osobními preferencemi (Hendl, 2005).

4.3 Polostrukturovaný rozhovor

Kvalitativní dotazování obsahuje několik možností k zjišťování potřebných dat. Pro praktickou část této bakalářské práce byl zvolen polostrukturovaný rozhovor, jak již bylo zmíněno v cílech této práce. Hendl (2005) uvádí, že polostrukturované dotazování je jakousi střední cestou mezi dotazníky s pevnou strukturou otázek a dotazníky, které se dostávají do podoby volného vyprávění. „*(...) polostrukturované*

dotazování se vyznačuje definovaným účelem, určitou osnovou a velkou pružností celého procesu získávání informací“ (Hendl, 2005, s. 164).

Tento typ sociologické metody dotazování patří k nejčastějším technikám kvalitativního výzkumu. Zejména díky tzv. „rozhovoru s návodem“, kdy mohou být kdykoliv otázky doplněny sondážními otázkami nebo se změni úplně struktura položené otázky. To samé platí pro tazatele, který se vyhne otázkám, jež byly již zodpovězeny respondentem spontánně (Sedláková, 2014).

Dále se musí dbát na to, aby obě strany byly na stejné úrovni. To znamená vyvarovat se pasivity respondentů, aby se necítili špatně a byli si rovni s tazatelem (výzkumníkem) (Sedláková, 2014).

4.4 Výběr vzorku

Jedním z nejdůležitějších kroků výzkumu je správný výběr výzkumného vzorku, v našem případě respondentů – digitálních nomádů. Po zvolení osoby si musíme vždy položit otázku, proč daného respondenta volíme. Vhodný výběr případů musí být vždy takový, aby pokryl požadované minimum, jelikož ze sledovaných případů nemusíme vždy dostat potřebné informace (Hendl, 2005). V našem případě výzkumný vzorek vzniká na základě dobrovolnosti neboli závislosti a ochoty lidí, které se nám podaří motivovat k výzkumu, a také účelovosti vzorku, kdy jsou respondenti jen součástí určité části populace, kterou zkoumáme (Trampota, Vojtěchovská, 2010).

Vhodným řešením při hledání dalších digitálních nomádů do bakalářské práce je metoda sněhové koule. Hendl (2005) tuto metodu charakterizuje jako jednu z možností při volbě dalších případů nebo respondentů na základě doporučení již zkoumaných jedinců při provádění výzkumu. Pro Dismana (2011) metoda sněhové koule neboli „snowball technique“ má za cíl „nasytit“ seznam určitých jedinců. Tato metoda může být vhodným řešením, pokud nastanou možné problémy s hledáním vzorku. Dotazování pomohou s možnými potenciaálními respondenty. Buď sami doporučí jedince, nebo ho vyloučí ze seznamu, protože se nehodí pro daný výzkum. Tohoto principu sice bylo využito při hledání respondentů, avšak kvůli častému odmítnutí rozhovoru jsme nebyli schopni „nasytit“ seznam jedinců.

Nesmíme také opomenout etické zásady výzkumu. Hendl (2005) říká, že existují různé zásady a doporučení, které vymezují pravidla výzkumníka. Nejdůležitějším

aspektem každého výzkumníka je získání informovaného souhlasu. „*Je potřeba získat poučený (informovaný) souhlas. To znamená, že osoba se zúčastní studie, pouze pokud souhlasí. Předtím musí být plně informovaná o průběhu a okolnostech výzkumu*“ (Tamtéž, s. 155). V našem případě se respondenti seznámili s prací a s tím, že rozhovor bude nahráván pro další zpracování a informace budou zabezpečeny, nebudou použity tak, aby poškodily respondenty. Informovaný souhlas tazatelé poskytli slovně, což bylo zaznamenáno na nahrávací přístroj.

Kromě získání informovaného souhlasu²¹ se vyskytují další zásady, které jsou důležité pro průběh rozhovoru. Mezi tato pravidla patří například svoboda odmítnutí, kdy účastník může kdykoliv ukončit rozhovor. Dále nesmí být zatajeny žádné informace a v neposlední řadě musí být zachována anonymita, kdy znají identitu respondentů pouze výzkumníci (Hendl, 2005).

²¹ Informovaný souhlas může mít podoby jak aktivní, tak pasivní. Aktivní souhlas představuje podepsání příslušného dokumentu. Kdežto u pasivního souhlasu se vyžaduje podpis jen tehdy, pokud účastník chce ukončit výzkum (Hendl, 2015).

5 Výzkumná část

5.1 Tvorba výzkumných okruhů a otázek

Jak již bylo zmíněno, hlavním cílem této bakalářské práce bude porovnání a vyhodnocení odpovědí z rozhovorů s konkrétními digitálními nomády, které nám umožní zjistit vztah digitálního nomáda k práci a k častým změnám prostředí a zda je možné v této formě skloubit pracovní povinnosti s osobním životem a volným časem. Okruhy otázek byly formovány na základě studia odborných prací zaměřujících se na tuto tematiku.

Další formy dotazování vznikly pomocí již publikovaných rozhovorů, ať už v písemné, nebo audio verzi v podobě podcastů, blogů, internetových portálů zaměřujících se na téma digitálního nomádství. Nemalé množství otázek vyplynulo samovolně při vedení rozhovoru. Pro lepší přehlednost byly zvoleny výzkumné okruhy s hlavními a sekundárními tématy, které se následně zodpovídaly.

1) Aspekty nomádství

- a) *Co znamená být novodobým nomádem ve 21. století*
- b) *Jaké jsou hlavní motivace k tomu, stát se nomádem*

2) Cestování

- a) *Zkušenosti z dětství/dospělosti, které vedly k nomádství*
- b) *Slow travelling*
- c) *Přístup místní komunity k nomádům*
- d) *Oblíbené destinace a „nomádění“ v rodné zemi*
- e) *Je Česká republika atraktivní pro nomády*
- f) *Bezpečnost, migrační politika*

3) Práce a volný čas

- a) *Formy uplatnění, nejběžnější práce*
- b) *Běžný pracovní den*
 - i) *Nastavení harmonogramu*
 - ii) *Prokrastinace*
 - iii) *Pracovní prostředí*

c) *Rovnováha mezi pracovním a soukromým životem*

i) *Jak tráví nomádi volný čas*

ii) *Práce vs. koníček*

4) Osobní život

a) *Udržování přátelství a vztahů*

b) *Založení rodiny a plány do budoucnosti*

i) *Představy o rodině*

ii) *Jak se dá nomádit s rodinou*

iii) *Vanlife*

5) Shrnutí

a) *Výhody/nevýhody*

5.2 Hledání a charakteristika respondentů

Výzkumný vzorek respondentů tvoří nomádi, kteří jsou z České republiky, žijí se digitálním nomádstvím a většinu svého času tráví v zahraničí nebo mimo domov, kde pracují pro firmy, klienty nebo jsou samostatně výdělečně činní. Výzkum čítá šest respondentů, kteří mají značné zkušenosti s digitálním nomádstvím. Jedná se o pět mužů a jednu ženu ve věku od 26 let do 41 let, kteří se od sebe liší věkem, profesí, rodinným životem a dalšími faktory.

Hledání respondentů nebylo tak lehké, jak se mohlo na první pohled zdát. Nejdříve byli osloveni ti nejznámější digitální nomádi přes e-mail nebo sociální sítě. K dalšímu hledání kontaktů přispěli i samotní nomádi, kteří následně na požádání doporučili další respondenty hodící se do výzkumu, nebo byli osloveni noví respondenti přes již zmiňované sítě (jako Facebook, Instagram nebo různé internetové blogy). Během hledání se výzkum potýkal s řadou nezdarů, kdy větší část oslovených respondentů odmítla rozhovor z důvodu nedostatku času nebo „nomádění“ již nebylo pro ně aktuální či jednoduše chyběl zájem a chuť, což se z velké části opakovalo. U třech respondentů se vyskytla situace, kdy kvůli zdravotním důvodům nebo nedostatku času se rozhovor nakonec neuskutečnil.

5.3 Průběh a zpracování rozhovorů

Všechny rozhovory byly realizovány prostřednictvím moderních technologií. Komunikace „face to face“ se jevila jako nevhodná především kvůli pandemické situaci a také kvůli tomu, že řada nomádů pobývala v zahraničí. Nakonec se ukázalo, že komunikace v on-line prostředí vyhovovala oběma stranám, především díky lepšímu časovému přizpůsobení.

Rozhovory neměly pevný časový limit a pohybovaly se od čtyřiceti minut do hodiny a půl. Často záleželo na časových možnostech respondenta, na jeho ochotě „otevřít se“ a délce odpovědí. K samotnému rozhovoru stačila pouze webkamera, nahrávací program pro uchování rozhovoru a především kvalitní internetové připojení na obou stranách. Největším problémem při dotazování bylo právě zmiňované internetové připojení, které několikrát brzdilo práci svými výpadky, zejména na sociální platformě Google Meet.

Komunikace s respondenty probíhala především na sociálních sítích, hlavně na Instagramu a také e-mailem. Následné rozhovory se uskutečnily pomocí aplikací Skype, Zoom, Google Meet a FaceTime, až na jeden rozhovor, který probíhal prostřednictvím komunikace přes e-mail, kdy respondent preferoval zaslání otázek/okruhů kvůli nedostatku času. Jelikož je nomádká komunita známá pro svůj vstřícný a přátelský přístup, komunikace i rozhovory probíhaly v přátelském duchu a bez problémů. Velkou výhodou byla možnost nabídnutí tykání ze strany respondentů, tykání odbouralo prvotní bariéry mezi tazatelem a respondentem a otevřelo možnosti nových otázek.

Před každým rozhovorem se nejprve respondentovi představil výzkum a provedl se informovaný souhlas, aby byly v pořádku veškeré náležitosti, které patří k tomuto typu výzkumu. Všechny rozhovory byly následně přepsány z audio programů do psaného textu, tak se jednotlivé informace mohly seřadit do určených kódů, které se poté přiřazovaly ke zkoumaným okruhům. Disman (2011, s. 317) říká, že obsah rozhovoru je třeba kódovat a vytvářet kategorie: „*Východiskem pro vytváření kategorií jsou data a interpretace těchto dat.*“ Hendl (2005) chápe kódování jako přezkoumávání dat a kódů a jejich následné zpracování. Toto zpracování napomáhá k lepší orientaci mezi údaji, kde se zjistí podobnosti, pravidelnosti nebo výjimky či nesrovnalosti. Vytváříme si hlavní kategorie, které rozvíjíme. Dále nám pomáhají „pomocné“ kategorie nebo kódy, které mají návaznost na ty hlavní (Sedláková, 2014).

Tabulka 1: Respondenti výzkumu (Digitální nomádi)

Jméno	Jak dlouho „nomádi“	Forma pracovního uplatnění	Momentální lokace
Martin	10 let	Marketing	Česká republika
Matouš	8 let	Autor internetového obsahu, marketing	České republika
Tomáš K.	6 let	Programátor	Kanárské ostrovy
Tomáš Z.	7 let	Podnikání	Česká republika (vrátil se z Madeiry)
Vendula	6 let	Marketing	Austrálie
Vítězslav	10 let	Webový design, podnikání	Španělsko

Zdroj: vlastní zpracování

5.4 Analýza rozhovorů

5.4.1 Aspekty nomádství

Respondenti odpovídali na otázku *Co pro ně znamená být novodobým nomádem* téměř totožně. Nejčastěji se opakovala podobná odpověď, jakou uvedl Tomáš K., tedy: *„(...) v podstatě to pro mě znamená mít možnost svobody, být, kde chci na světě a pracovat odtamtud.“* S tímto souhlasili i další respondenti, Vendula dodává: *„Znamená to pro mě mít svobodu pracovat odkudkoliv na světě a vzít si tu práci s sebou. Pro mě to znamená ideální balanc, pravidelný příjem peněz, stabilní práci, možnost kariérního růstu a zároveň mě to neomezuje v mé svobodné vůli cestovat a žít, kde chci.“*

Tomáš Z. popisuje také kladný vztah k moderním technologiím, které zajisté ovlivňují digitální nomádství: *„Pro mě jsou nomádstvím i sociální sítě, Instagram ti může slušně vydělávat (...). To, že máš možnost díky technologiím pracovat kdekoli a když k tomu přidáš internet, který je dostupný téměř všude, tak je to super.“* Další respondent uvedl, že „nomádění“ není možné bez technologií a hlavně počítače. Všechny důležité věci jsou buď v notebooku, nebo v mobilním telefonu, popřípadě fotoaparátu.

Matouš popisuje svůj pohled na digitálního nomáda. Digitální nomádství přirovnává k anglickému výrazu buzzword (viz kapitola Vymezení pojmu digitálního nomádství): *„S tím, jak se o tom začalo psát v médiích, tak se dostalo do popředí takový to zvelebování životního stylu. Ukazování fotek, jak někdo sedí na pláži s drinkem*

a s počítačem na klíně (...). Zažil jsem takový divný věci, kdy se lidi dohadovali, ty přece nejsi digitální nomád, ty jsi tu jen měsíc (...), tak to byla poslední kapka, kdy jsem si řekl, že je to celý blbost, a proto mám rád obecnější pojem, a to práce na dálku, nezávislost na místě. Proč by zrovna digitální nomád musel jezdit na Bali nebo do Thajska, když nomád může být kdokoliv, kdo se každý tři měsíce přestěhuje i někam po Česku.“ Respondent Martin se také během rozhovoru věnoval „líbivé“ představě o digitálních nomádech. „Spousta lidí si myslí, že je to práce z pláže a pití drinků. No ať si to tak zkusí. Brzo zjistí, že o tom nomádství není, a akorát si zničí počítač na pláži (...). Ale každá reklama je dobrá. Lidi si o tom začnou číst a možná se taky stanou nomády.“

Hlavní motivace k tomu, stát se nomádem, se opakovaly a patřily k nim především svoboda, nebýt omezený a cestovat. Lišil se prvotní impuls, kterým se respondenti stali digitálními nomády. Vítězslav popisuje svoji cestu stát se nomádem jako jednu velkou inspiraci: „*Nomádění naplňuje odvěké touhy poznávat a zlepšovat se. Tím, že miluji cestování a objevování, tak mi nomádění umožňuje tyto radosti naplnit.*“ Martin chtěl odjakživa cestovat a poznávat svět a jak říká, nechtěl žít v bublině: „*Nechtěl jsem žít takové to zažité schéma, tedy dostuduj, najdi si práci, buduj kariéru, založ rodinu (...). Chtěl jsem cestovat a vydělávat peníze chytřeji.*“ Tento přístup zmiňuje i Tomáš Z., který chtěl dělat věci svobodně a nevázat se na určité místo. Proto prodal svůj byt, začal cestovat a uvědomovat si výhody kočovného života, i když tento životní styl kočování postupně začíná měnit díky narození dcery. Další respondent dodal, že se stal nomádem úplně náhodou. Jednou cestoval na delší dobu a zjistil, že se dá pracovat i odjinud, a ne jen v kanceláři. A jak dodává: „*Postupně se moje cesty začaly prodlužovat a začal jsem být nezávislým. Další motivací je za mě také počasí. Nemám rád zimu, a proto vždy odcestuji někam do tepla, kde poznávám novou kulturu a užívám si objevování a zároveň práci*“ (Tomáš K.). Počasí patří také k hlavním motivacím, jak zmiňoval Matouš, který popisoval, že on a celá řada jeho kamarádů z nomádké komunity se přesouvá v zimních měsících do zemí jako Portugalsko, Thajsko a dalších kvůli teplejšímu podnebí. Zároveň dodávají, že se jedná o dlouhodobější proces. „*Zkoušel jsem to postupně, až jsem nakonec k práci na dálku přešel úplně*“ (Vítězslav). Vendula měla možnost od zaměstnavatele v Dánsku pracovat z domova: „*Postupně jsem si uvědomila, že nechci začínat pořád od začátku. V Dánsku jsem*

začala pracovat z domova a poté to přešlo k práci z cest. Zaměstnavateli to nevadilo, ale je to dlouhodobější proces. Musíš si plno věcí uvědomit.“

5.4.2 Cestování

Jak již bylo zmíněno, všechny respondenty v jejich cestě stát se nomádem ovlivnilo cestování. Během rozhovorů se nomádi nezávisle na sobě ztotožňovali ve svých odpovědích týkajících se cestování. Například Vítězslav popisuje svoje cesty jako jedno velké dobrodružství, které ho naučilo samostatnosti, a především zjistil, že jde cestovat a zároveň u toho pracovat a nemusí se bát ciziny. Vendula hovoří o své touze k cestování díky svým rodičům a aktivnímu trávení volného času: *„Od mala jsme cestovali a tím se ve mně objevil pocit toulavých bot, který se ještě více prohloubil na Erasmu ve skandinávských zemích. Musela jsem spoléhat sama na sebe, nikoho jsem tam neměla. Erasmus a následná práce v Dánsku mi ukázaly, že se to dá dělat všechno jinak, a z práce na dálku z domova se stala práce na dálku odkudkoliv.“* Erasmus nebo jiné delší pobyty v cizině zmiňují i další respondenti, kteří uvedli, že právě ta možnost být někde jinde více než na jeden týden je ten správný směr, kterým se chtějí vydat.

Dalším důležitým faktorem „nomádění“ je pojem slow travelling. Pro Matouše to znamená toto: *„Za mě je tenhle termín pomalého cestování hlavně o prožitku a hlubším poznání míst, kam jedeš. Nesmíš se hnát za fotkama na instagram, ale nutí tě to poznat nové lidi, komunitu, kulturu. (...) Zároveň je to taky o udržitelnosti, snažím se zbytečně nelétat, i když do Thajska těžko pojedeš jinak. Ale když už letím, tak se v dané zemi snažím zůstat dlouho, a ne za čtyři dny jet zpět (...).“* *„Je to napojení na danou kulturu a její poznání, ten luxus dovolit si zpomalit v dnešní době je hodně příjemný. Dřív jsem měla seznam míst v zemi a bylo to z A do B a pak C, ale to mě rychle opustilo. Nejdůležitější je dlouhodobější pobyt, tak aby se co nejlépe poznala kultura země. (...) Jelikož žiju teď v Austrálii, tak vím, jaký ten let měl velkou uhlíkovou stopu a překonávání těch vzdáleností tady taky není úplně šetrné, ale snažím se co nejméně“* (Vendula). Značná část respondentů zmínila také různé formy dobrovolnictví²², které považují jako jeden z nejlepších způsobů, jak začít s „nomáděním“. Respondenti Matouš, Tomáš Z., Martin a Vendula popisují, že

²² Jedním z možných příkladů dobrovolnictví je platforma workaway.info, kdy se jedinec zaregistruje a může si vybrat jakoukoliv destinaci s různými formami dobrovolnické činnosti.

výměnou za práci a čas se dostává ubytování a jídlo, tedy největší položky cestování. Poté se jedinec může věnovat své práci nebo poznávat místní zemi.

Zajímavý byl také přístup místní komunity v konkrétní zemi k digitálním nomádům. Z odpovědí bylo patrné, že se nomádi nepotýkali s výraznými negativními zkušenostmi, ale také dodávají, že záleží na lokalitě a mentalitě lidí. „*Nerad jezdím do těch profláklých turistických lokalit, ale spíš se snažím poznat ty místní lidi. Tak vyhledávám ne tak turistická místa, a tím pádem jsou tam lidi milejší*“ (Tomáš K.). Martin dodává: „*Existují tři typy lidí: turisti, nomádi a expati, (...) je důležité najít si cestu k těm lidem, aby tě přestali brát jako turistu. Stačí chodit do místních podniků a bavit se s nimi (...)*.“ U respondentky Venduly zazněl názor, že opět záleží na lokalitě. Sama dodává, že cestovala jak do míst, která nejsou turistická a kde se cítila kolikrát nepatřičně, tak do turistických míst, kde byla pouhou peněženkou. Také hovořila o jednom z nejsilnějších zážitků: „*Nikdy nezapomenu na moment, kdy jsem u hranic s Čínou potkala malou holčičku s tričkem princezny Elsy. Ona si myslela, že jsem ta princezna já a brala mě jako nějaký přízrak a to ve mně zanechalo nejhlubší zážitek*.“ Matouš zmínil, že ten přístup nebyl nikdy ideální, ale postupně pociťuje změnu: „*Hodně jsem tu změnu začal vnímat, když jsem se vracel několikrát do Thajska. (...) Ono je jasné, že vás berou jako turisty nebo nechápou, že tam jdeš pracovat, myslí si, že jim bereš práci. (...) Je nejlepší naučit se ten jazyk, alespoň něco. Vždy to prolomí ty bariéry*.“

Z odpovědí vyplynulo, že k nejoblíbenějším destinacím se řadí právě Thajsko, převážně severní Thajsko (kolem centra Chiang Mai). Dále pak Španělsko, tedy Kanárské ostrovy, které jeden z respondentů považuje za jeho druhý domov. Zajímavý byl také pohled na „nomádký ostrov Bali“. Jeden z respondentů uvedl, že je to nejlepší místo, kde pracoval a mohl být, kdežto ostatní dotazovaní se tomuto ostrovu brání, kvůli tomu, že je až moc „turistický“. Na tyto skutečnosti navazovala otázka, zda je atraktivní Česká republika nebo zda se „nomádí“ v rodné zemi. Všichni respondenti odpověděli kladně. „*Jsem globálním občanem, ale pořád mě to táhne domů. Česká republika je na seznamu NomadList v top místech pro nomádění a to se odráží i v co-working prostorech, které jsou v Praze, Brně a Olomouci jedny z nejlepších, kde jsem byl*“ (Tomáš Z.). Ostatní nomádi berou „nomádění“ v rodné zemi jako samozřejmost, obzvláště kvůli současné pandemické situaci, která omezila mobilitu. Matouš k tomu dodává: „*Atraktivní je každá země. A Česká republika obzvláště, i když nemáme moře*.“

Podívej se na to takhle, pro Pražáka bude atraktivní, když bude nějaký čas v Beskydech, já třeba teď dodělávám projekty v malý vesničky na Moravě.“ Zajímavý byl také postřeh Tomáše K., který se chtěl vrátit ke klasickému pracovnímu životu, ale jak říká: „V roce 2020 jsem se rozhodl, že zůstanu v Česku, začnu žít normálně, najdu si holku a budu více s rodinou (...), ale to, jak jsem byl „doma“, tak to nenaplnilo moje očekávání, když tu bylo všechno zavřené. Takže mě ten covid zase vykopl na cesty a připomněl mi, jak je tento styl života skvělý.“

Ohledně bezpečnosti respondenti uvedli, že za celou dobu „nomádění“ se jim nic fatálního nestalo, pokud pominou drobné krádeže. Dodávají, že nejdůležitější je výběr země a zodpovědný přístup. Ohledně bezpečnosti se nejvíce komfortně cítili v Asii, především v Thajsku, kdy všichni zmiňují velmi kvalitní zdravotní péči. Co se týká migrační politiky a víz, řada nomádů využívá turistická víza, která se mohla během pobytu prodloužit. Ale opět záleží na dané lokalitě. Respondenti uvedli, že nejlépe jsou na tom země schengenského prostoru, a Vendula dodává: *„Jako Češi máme jeden z nejsilnějších pasů na světě, takže to je super a řada lidí si toho neváží. (...) Austrálie, kde teď žiju, je ale jiný případ a s coronou se to ještě zhoršilo. Austrálie má nyní tvrdou migrační politiku, kdy mají uzavřené hranice a mohou vstoupit jen občané, residenté nebo jejich partneři. To je taky ten důvod, proč jsem se tam dostala, ale stálo to hodně úsilí a finančních prostředků.“*

5.4.3 Práce a volný čas

Formy uplatnění respondentů se liší. Martin a Vendula se věnují marketingu, přičemž Martin se zabývá content marketingem a poskytuje také affiliate služby²³. Vendula charakterizuje svoji práci jako: *„Dlouhodobě jsem na OSVČ, ale mé služby využívá jedna velká společnost, takže jsem vlastně zaměstnanec dělající na sebe na dálku. Dělam marketing, starám se o brand image a také trochu personalistiku.“* Tomáš K. se žíví několik let programováním, které vykonává „na volné noze“. *„Dřív jsem také dělal social media content, ale zjistil jsem, že při této činnosti musím být více po ruce, tak jsem se přesunul jen k programování, kdy jsem víceméně pánem svého času“* (Tomáš K.). Vítězslav se věnuje tvorbě webového designu a u toho podniká a investuje. Stejného principu využívá i Tomáš Z., který je navíc organizátorem řady akcí

²³ Viz kapitola Možnosti práce digitálních nomádů: Formy uplatnění.

pro podnikatele a freelancery. Poslední respondent, Matouš se věnuje psaní blogu o nomádství a cestování, organizuje akce a je autorem řady podcastů na známých internetových stránkách, v neposlední řadě pomáhá zákazníkům s marketingem a obsahem svých stránek.

Zaměříme-li se na pracovní režim, podle respondentů záleží na dané lokalitě a plánu. „*Nejdůležitější je kvalitní plánování, aby se nemuselo na cestách tolik improvizovat,*“ dodává Vítězslav. Jeden z respondentů uvedl knihu *The 4-Hour Work Week* od Ferriose, která ho značně ovlivnila. „*Snazím se pracovat 2–4 hodiny denně, a to zrovna tehdy, když mám chuť. Zbytek času trávím koničky nebo s rodinou. On je důležitý ten minimalismus, když ti stačí málo, nemusíš tolik dřít*“ (Tomáš Z.). Naopak ostatní respondenti si drží pevný harmonogram. Vendula je nejproduktivnější ráno, kdy se snaží udělat nejvíce náročné úkoly, a odpoledne se věnuje zálibám a nabírá energii na večerní porady. „*Od té doby, co jsem v Austrálii, tak mi to určuje den. Ráno pracuji, odpoledne mám volné a pak dělám zase večer, kdy máme porady, kvůli tomu časovému posunu. Důležité je také počasí, teď tu v kuse prší, tak jsem schopná pracovat 12 hodin denně.*“ Pracovní režim u Tomáše K. se odvíjí od délky jeho pobytu v zahraničí: „*Pokud jsem někde přes měsíc a více, tak mám první dny velmi chaotický, vůbec se nedokážu dokopat k práci, tak spíš poznávám. Pak se to nějak usadí a najedu na svůj harmonogram, kdy se snažím pracovat od rána do odpoledne a pondělí až pátek. Ale fakt záleží na plno faktorech, není to nikdy 100%.*“ Podobný princip praktikuje i Matouš, který ovšem záměrně první týden pobytu poznává a snaží se všechno vidět a všechno ochutnat: „*Během prvního týdne si projdu všechno zásadní, poznám místní restaurace, což je důležitý. Když se pak začnu držet svého režimu, tak neztrácím čas s hledáním dobrého podniku, vím, kam jít, a usnadní ti to dost času. (...) Zároveň vím, že nemůžu pracovat pořád, tak si často nechávám odpoledne volný na různé výlety, potažmo máš víkend, kdy se zásadně snažím nepracovat.*“

Pracovní prostředí je důležitým faktorem u řady digitálních nomádů. „*Já osobně potřebuji měnit místa, a proto kombinuji kavárny, klidné místo nebo co-work. Co-work jsou nejlepší díky těm lidem, co tam jsou. Když už nemáš morálku, ale rozhlédneš se kolem, tak tě to nutí pracovat*“ (Martin). Tomáš Z. řekl, že nejlepší je práce v co-worku a také preferuje co-living, kdy si vždy s ostatními nomády pronajmou vilku v cizině a pracují tam. Další respondent uvedl: „*Co-working nevyužívám prakticky vůbec, takže za mě to jsou kavárny, knihovny a pak místo, kde bydlím, když potřebuji ticho. (...)*“

Co-work jsem si nikdy nějak neoblíbil, zejména kvůli tomu, že za to nechci platit, to je asi ten největší důvod“ (Tomáš K.) Naopak Vítězslav rád pracuje v klidném prostředí: „Potřebuji klid, kde nejsou velké rušivé vlivy. Dnes je to můj pracovní stůl v dodávce. Kavárny ani co-working mi nejde, nesedí mi ten styl. “

Zajímavé je také nomádství a prokrastinace. Všichni respondenti s tímto bojují a přiznávají, že s tím mají velký problém. Řada z nich využívá různé mobilní aplikace, které jim pomáhají s morálkou a vůlí. *„Rozhodně s tím bojuji. Jsou dny, kdy nepracuji vůbec, a poté jsou dny, kdy dělám 12 hodin. Ale tím, jak jsi sám na sebe, tak je to horší. Vůbec mi k tomu nepomáhají ani sociální sítě, kdy jsem schopný strávit dlouho na Instagramu“ (Tomáš K.) Matouš popsal, že paradoxně na cestách vždy udělá více práce, než když přijede domů. „Když jsem doma, tak mě všechno rozptyluje. Jdu si pustit film nebo pořad uklízím. A když jsem na cestách, tak se mi to nestane. (...) Nejhorší je fakt ten covid, zůstal jsem v České republice a zjišťuji, že se do ničeho vážně nedokážu dokopat. (...) Pokud máš možnost změnit prostředí, zkus to. Mně to vždy pomohlo, když jsem změnil prostředí. “*

Rovnováha mezi prací a soukromým životem je pro Vítězslava dosti obtížná. Podle něj je nejdůležitější komunikace mezi ženou a dětmi, aby se dalo všechno dobře naplánovat a měl čas na práci, to samé i jeho žena. Vendula se k tomuto vyjádřila: *„Skloubení práce a volného času je v mém případě naprosto ideální. Jak jsem řekla, pracuji spíše ráno a odpoledne mám čas na koničky. Důležité je také to, že můj přítel pracuje jako důlní inženýr, takže je devět dní uprostřed Austrálie a pak na pět dní jezdí za mnou. Tím pádem si dost napracuji a poté ten čas trávím s přítelem. “* Tomáš Z. sice pracuje 2–4 hodiny denně, ale nerozděluje práci a volný čas. Snaží se být pořád aktivní, zejména na Instagramu, protože jak tvrdí, jakýkoliv příspěvek mu může sehnat novou zakázku. Pro ostatní respondenty je hranice mezi prací a soukromým životem dosti nejasná. Matouš ovšem dodává: *„Pokud mi volný čas bude hodně narušovat práci, tak se stane, že budu mít málo zakázek, a tudíž nebudu mít peníze na cestování a budu se muset vrátit do České republiky. “* Ohledně trávení volného dne řada respondentů objevuje lokalitu, ve které se zrovna nachází, a cestuje. Často se opakovaly aktivity jako cvičení jógy, trávení času s ostatními nomády, přáteli či rodinou, pokud jsou v České republice. Důležitou činností je také značné trávení času na sociálních sítích, kdy digitální nomádi vkládají své příspěvky na Instagram.

5.4.4 Vztahy a budoucnost

Nomádský způsob života představuje také značné oslabení a omezení sociálního života. Řada nomádů popsala, že je těžké udržet a navázat přátelské a partnerské vztahy. „*Ten partnerský život je doopravdy oříšek. A rozhodně sleduju, že díky nomádství moje vztahy dost utrpěly. Takže dlouhodobý vztah za mě nefunguje, krátkodobější jak kdy*“ (Tomáš K.). S tímto souhlasí i Martin, který říkal, že vztahy na dálku často končí neúspěchem. Matouš dodával: „*Pokud partneři nežijí tím podobným lifestylem, tak to nemůže fungovat. Další variantou, kterou spousta lidí zkusila, je, že jeden jede pracovat a druhý si vezme na stejnou dobu dovolenou. Ale to taky moc nefunguje, každý jede s jiným nastavením a ve výsledku je to strašný problém.*“ Opačný případ zmiňoval Tomáš Z., kdy s přítelkyní „nomádil“ po světě. „*S přítelkyní jsme měli třetí rande v cizině a nějak si tento styl zamilovala, tak přešla taky na práci na dálku. V pohodě se to dá zvládat, ale musí žít podobně jako ty. Dokonce když čekala malou, tak cestovala se mnou po Asii*“ (Tomáš Z.). U Venduly se to nijak moc nemění, jak již bylo zmíněno, její přítel vždy devět dní pracuje a pět dní má pauzu. Naopak dodala, že postupem času chce přejít úplně na práci z domova, aby nemusel pořád cestovat. Ještě je důležité zmínit, že řada vztahů vzniká právě mezi nomády. Je to totiž nejlepší způsob, jak být spolu, když jsou každý z jiné části planety, dodává jeden z respondentů.

Naopak přátelství na cestách hodnotí kladně. Jelikož je nomádká komunita známá pro svůj přátelský a vlídný přístup, respondenti uvedli, že se necítili ani tak sami. „*Těžký je to jenom v tom, že nemáš ten klasický kontakt s kamarády v Česku a všechno jedeš přes on-line. Ale zase plno lidí z cest, který potkáš, ti pak píše, abys je navštívil, nebo se domluvíte a sejdete se na Bali. Ta komunita je úžasná*“ (Martin). „*Díky cestování jsem potkávala super nové lidi, například na Zélandu jsme potkali stejný pár jako my a nakonec jsme společně půl roku cestovali a jsme skvělí přátelé. Zase to trochu přetrhá ty vazby v Čechách, když člověk cestuje. Pro děti kamarádek jsem jen ta teta od moře, co přijede jednou za rok*“ (Vendula). Matouš popsal obecně jeho zkušenosti, které nabyl během cest, ohledně samoty a přátelství: „*Když je někdo plachý a bojí se, ale zároveň potřebuje kontakt, tak je nejlepší spát v hostelech nebo navštívit nějaký sraz nomádké komunity, což najdeš na Facebooku. (...) Vždy si tě někdo všimne a začne se s tebou bavit, většinou někdo, kdo to měl jako ty. Já osobně radši cestuji sám, protože tak poznám nové lidi a přátele. A co je vtipný, tak na cestách potkám daleko víc*

kámošů než v Čechách. Třeba mimule jsem se potkal s kamarádem v Thajsku, a přitom jsme se roky nemohli potkat doma.“ Naopak Tomáš K. se rád vrací domů. Vždy je rád, že se po půl roce může vrátit do své bubliny, jak tomu říká. Aby mohl vidět svoji rodinu a přátele.

Důležitým okruhem byly také představy o budoucnosti, zda budou respondenti pokračovat v tomto životním stylu i s rodinou. Zajímavé byly odpovědi dvou respondentů, kteří s rodinou na cestách žijí. *„Je to podobné jako pracovat z domu. Někdo s tím bojuje, pro nás je to celkem přirozené. Klíčová je disciplína. (...) Cestování s rodinou hodně pomáhá nevidět svět černé,*“ říká Vítězslav, který s rodinou cestuje v obytném karavanu. *„Je to docela výzva, když děti byly v předškolním věku, bylo to easy-peasy. Teď, když jsou ve třetí a páté třídě, je to pro nás trochu složitější, ale už jsme si všichni zvykli na tento styl domova“* (Vítězslav). Podobně to má i Tomáš Z., který také představuje svůj vůz na obytný, aby mohl s rodinou takto cestovat. *„Cestování s malou je úplně v pohodě, jak jsem říkal, i během těhotenství se mnou moje přítelkyně jezdila. Teď jsme se taky vrátili z Kanárů a to jsme byli všichni i malá. To dítě si na to zvykne a chceme takhle cestovat, co to půjde. Chceme takhle řešit i ty školy ze začátku nějaký alternativní vyučování a pak si vybere, kam bude chtít na střední, a podle toho se přizpůsobíme.“*

Pokud se zaměříme na další respondenty, odpovědi se opakovaly ohledně jejich plánů do budoucnosti. V tomto životním stylu by rádi pokračovali i s budoucí rodinou, ale v menším rozsahu. Tomáš K.: *„Tím, jak jsem starší, tak postupně zpomaluji. Nejlepší by bylo mít dvě základny, které bych střídal. Nejspíš Čechy a ty Kanáry, ale to záleží na potencionální přítelkyni. Dlouhodobě se mi totiž nedaří najít přítelkyni, která by to zvládala, tak nevím.“* Vendula se svým přítelem také přemýšlí o založení hlavní základny. *„Chceme mít s přítelem takový menší domek v Evropě, asi i tady, abychom byli blíže k mým rodičům. Prostě takovou základnu, kam se vracet. No a hodně cestovat ve „vanu“. Líbí se mi různé formy učení doma a vytáhnout si to nejlepší z Austrálie a Čech, tak snad to půjde.“*

Zmíněné cestování v obytném karavanu neboli „vanlife“ je v poslední době velmi oblíbené. Jak bylo zmíněno, Vítězslavova rodina takto cestuje již několik let. Tomáš Z. tento styl cestování s rodinou plánuje také. A Vendula se svým přítelem takto procestovali Nový Zéland, Jižní Ameriku a chystají se v tomto pokračovat i s budoucí

rodinou. „*Vanlife je také důležitým prvkem v našem životě a na našich sociálních sítích. Náš YouTube kanál a Instagram postupně generuje zisk, kdy prostřednictvím našich sítí ukazujeme lidem, jak se dá pracovat, cestovat, ale také přestavovat obytný vůz*“ (Vendula).

5.4.5 Výhody a nevýhody

Nakonec respondenti mluvili o výhodách a nevýhodách tohoto životního stylu. Z odpovědí bylo patrné, že převládají výhody. Vítězslav to popsal takto: „*Ty výhody jsou pocit svobody a určení si, jak bude můj život fungovat. Menší pravděpodobnost vyhoření a obrovské množství nových zážitků.*“ Dále všichni respondenti uvedli, že jim tento životní styl dává naprostou svobodu a možnost být pány svého času. Jelikož jsou dotazovaní nomádi milovníci cestování, bylo patrné, že to je pro řadu z nich ta největší výhoda. Skloubení práce a možnosti cestovat, poznávat svět a různé kultury je tím největším bonusem, jak uváděli.

Ovšem nemůžeme opomenout nevýhody. Zde se tedy opakoval většinou stesk po rodině a přátelích. „*Není to pro každého, nesmíš být úplně plachý, umět jazyk, nebát se a hlavně teda mít zkušenosti s technologiemi, ne každý je tak šikovný. No a zároveň ti nesmí vadit, že dlouho neuvidíš rodinu a kamarády z domova*“ (Tomáš Z.). S tímto souhlasili i ostatní respondenti, například Tomáš K. k tomu dodal, že kromě rodiny a přátel mu také chybí občas nějaké materiální věci. Dále přidal ještě jednu z nevýhod a tou jsou časová pásma. „*Kromě těch materiálních věcí, jako třeba moje kolo, si myslím, že další nevýhodou jsou časová pásma. Nejlepší je to v Asii, tam je to napřed, takže je to v pohodě. Ale směrem na západ je to pro mě hrůza, když jsem byl v Severní a Jižní Americe, tak jsem musel všechny zakázky řešit dříve a kolikrát to bylo jen tak tak*“ (Tomáš K.). „*Nejhorší je snad počasí, když ti začne pršet, tak nemůžeš nic, jen sedět doma. A to ti překazí plány na cestování, a když k tomu přidáš ještě nějaký nemoci (...),*“ zmínil Matouš, který sice mluvil o nemocech, ale naštěstí se mu nikdy nic nestalo. Ale valná část jeho kamarádů nomádů se potýkala například s horečkou dengue.

Na samotný závěr rozhovorů se uskutečnila konverzace na téma učitelství a nomádství. Respondenti hovořili o tom, že právě tato covidová pandemie ukázala, že se řada profesí může vykonávat přes on-line prostředí a učitelství není výjimkou. „*Některé aktivity, které dřív byly nemožné on-line, tak najednou možné jsou. Tak si dovedu představit, že v nějaký formě povolání učitele může být, možná do budoucna. Ty děcka,*

co dneska vyrůstají, tak si na to docela i zvyknou. (...) Ale vím, že není úplně nejlepší učit všechny předměty on-line, tak uvidíme, jak se to bude vyvíjet“ (Tomáš K.).

5.5 Shrnutí dat

Z výpovědí respondentů je patrné, že tento kočovný způsob života umožňuje minimalizovat potřebné pracovní prostředky pouze na moderní technologie (jako jsou nooteboky, chytré mobilní telefony, popřípadě fotoaparáty). Pomocí těchto technologií mohou vykonávat práci z jakéhokoliv místa, avšak musí brát zřetel na kvalitní internetové připojení. Pro digitální nomády je charakteristická flexibilní pracovní doba, díky níž mohou pracovat nezávisle na místě a na dálku. Z výzkumu vyplynulo, že pro tyto nomády je důležitým prvkem nastavení pracovního harmonogramu. Až na jednoho respondenta se ostatní nomádi shodli, že dodržují určitý režim, který jim umožňuje skloubit práci a volný čas. Avšak dodávají, že často bojují se slabou morálkou a prokrastinací, kdy se místo práce věnují poznávání určité lokality nebo sociálním sítím. Důležitým postřehem bylo také vyvrácení „lábivé“ představy mnoha lidí, kteří si spojují tento životní styl s prací na pláži s drinkem v ruce. Co se týká pracovního prostředí, respondenti využívají co-working centra, kavárny, knihovny nebo preferují tiché a klidné místo v dočasném ubytování nebo v obytném karavanu. Můžeme konstatovat, že digitální nomádi se snaží pracovat co nejefektivněji, aby se mohli věnovat svým koníčkům, cestování nebo rodině.

Je patrné, že rozhodnutí pro tuto formu života nebylo jen okamžitým nápadem, nýbrž se jednalo o dlouhodobý proces uvědomování si výhod, které nakonec vedly k tomu, stát se digitálním nomádem. Hlavní motivací stát se digitálním nomádem byla a stále je svoboda. Svoboda pro tázané nomády znamená mít tu možnost pracovat odkudkoliv a zároveň cestovat a neomezovat se na potřeby firmy či zaměstnavatele. Důležitým tématem byl pohyb a cestování. Neustálý pohyb je jedním z faktorů a motivací, který žene digitální nomády k neustálému objevování. Při svých cestách se zaměřují na způsob pomalého cestování (tzv. slow travelling), aby mohli co nejlépe poznat dané místo a kulturu. Zároveň část respondentů dodává, že tento způsob pomalého cestování je naučil cestovat s ohledem na životní prostředí, kdy se snaží eliminovat časté letové přesuny. Nezbytným faktorem je také výběr země, kdy si digitální nomádi volí ty země, které mají kvalitní internetové připojení, příznivé životní náklady a dobrou vízovou politiku. Respondenti uvedli, že preferují země jihovýchodní

Asie, především Thajsko. Dále pak Španělsko, například Kanárské ostrovy. Ovšem také se rádi vrací do České republiky za přáteli a rodinou. Výzkum také ukázal, že jeden z faktorů, proč opouští Českou republiku, je počasí, kdy odjíždí na zimu do teplejšího podnebí.

Díky výpovědím tázaných digitálních nomádů se ucelila představa o postojích k přátelství a vztahům. Navazování a udržení si přátelství není pro dotyčné nikterak těžké. Často komunikují s přáteli a rodinou přes sociální sítě. Také zmiňují přátelskou a vlídnou nomádskou komunitu, díky níž se na cestách necítí tak sami. Ale jak dodávají, samota se čas od času vyskytne. Naopak co se týče vztahu na dálku, je pro nomády těžké si jej udržet nebo najít. Dva respondenti mají s tímto problémy a nedaří se jim najít vhodnou partnerku pro tento způsob života. Naopak zbytek cestuje s partnery a rodinou. Zajímavé byly postřehy nomádů, kteří cestují s rodinou. Ukázalo se, že tento způsob života není problémem ani pro děti, které se snadno přizpůsobí. I ti, kteří prozatím rodinu nemají, přemýšlejí o budoucnosti tak, že by neměnili stávající styl, ale budou brát samozřejmě ohled na budoucí možnou rodinu, a proto budou „nomádit“ v menším rozsahu.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo objasnit práci a osobní život digitálního nomáda. I když tento termín není zcela nový, je i přesto v současné době je málo lidí, kteří vědí a dokáží si představit, kdo je ve skutečnosti tím digitálním nomádem. Je třeba poskytnout informace k tomuto tématu, aby nedocházelo k mylným představám o pracovní náplni a vlastním životě těchto lidí. Ke splnění tohoto cíle napomohla práce se zdroji a daty z již publikovaných odborných děl. Tomu se věnuje teoretická část, kde čtenář získá informace o tomto novodobém způsobu kočovného života, který je ale odlišný od historických podob díky moderním technologiím, stíráním času a prostoru, globalizaci a proměně možností pracovní náplně.

Tím nejdůležitějším prvkem pro splnění našeho cíle byla praktická část, která spočívala v kvalitativním výzkumu, jehož princip je popsán v metodologii. Je zde popsán způsob sběru dat, výběr respondentů, porovnávání, vyhodnocování získaných informací. Zásadním krokem bylo formování otázek pro rozhovor a současně výběr respondentů, abychom získali relevantní data s náležitou výpovědní hodnotou.

Finální část spočívala v analýze všech informací a jejich vyhodnocení. Výsledky výzkumu a propojení s obecnými charakteristikami z teoretické části nám ukazují propojení práce a osobního života digitálních nomádů. Nastavený kvalitativní výzkum se podařilo splnit, získali jsme uspokojivé odpovědi na všechny formované otázky. Ochota a přístup respondentů byly příznivé, přesto nelze získané konečné výsledky zobecnit a považovat je za pevně dané a definovatelné pro celou komunitu digitálních nomádů, protože zkoumaná skupina dotazovaných čítala jen šest respondentů. V porovnání s množstvím lidí, kteří se aktuálně vydali touto cestou, je tento počet omezený.

Důležitým výsledkem je to, že skloubení dvou zmiňovaných faktorů je možné, pokud si to jedinec přeje. Tento styl činí tohoto člověka šťastným, což shledáváme za velmi důležité. Protože když je člověk spokojený, odráží se to v jeho práci, přístupu k povinnostem, k větší efektivitě i ke vztahu k ostatním. Podařilo se nám objasnit to, jak digitální nomádi pracují s časem věnovaným povinnostem a časem k odpočinku nebo k přesunu do další destinace. Problematickými se mohou zdát na první pohled rodinné a přátelské vztahy, ale zjistili jsme, že i toto nemusí být velkou překážkou. Jedinec

může velmi dobře fungovat v páru či v rodině, ale důležitá je tolerance a podobné zájmy všech zúčastněných.

Tento životní styl není určité pro každého z nás. Je potřeba mít v sobě dobrodružného ducha, určitou míru skromnosti a nenáročnosti a především ovládat a využívat moderní technologie, bez kterých nelze provozovat tuto činnost.

Využitelnost této práce spočívá v poskytnutí informací, jež mohou pomoci odbourat případné pochybnosti lidí, kteří zvažují tuto možnost práce, a ukázat ostatním, kteří nebyli ještě příliš zasvěceni, další způsoby práce, jež jsou odlišné od možná běžných stereotypních v současnosti.

Literatura a zdroje

Knížní zdroje

BAUMAN, Zygmunt, 2002a. *Tekutá modernost*. Přeložil S. M. BLUMFELD. Praha: Mladá fronta. 343 s. Myšlenky (Mladá fronta). ISBN 80-204-0966-1.

BAUMAN, Zygmunt, 2002b. *Úvahy o postmoderní době*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. 165 s. Post (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-11-3.

DISMAN, Miroslav, 2011. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměněné vydání. Praha: Karolinum. 372 s. ISBN 978-80-246-1966-8.

DUDOVÁ, Radka a Marta VOHLÍDALOVÁ, 2008. Práce z domova: výhody, ale pro koho?. In: DUDOVÁ, Radka, ed. *Nové šance a rizika: flexibilita práce, marginalizace a soukromý život u vybraných povolání a sociálních skupin*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, s. 15–32. 308 s. ISBN 978-80-7330-138-5.

DVOŘÁKOVÁ, Zuzana, 2012. *Řízení lidských zdrojů*. Praha: C.H. Beck. 592 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-347-9.

ELLIOTT, Anthony a John URRY, 2010. *Mobile lives*. New York, NY: Routledge. 208 s. ISBN 978-0-415480208.

GIDDENS, Anthony, SUTTON, Philip W., ed., 2013. *Sociologie*. Praha: Argo. 1049 s. ISBN 978-80-257-0807-1.

GIDDENS, Anthony, 2010. *Důsledky modernity*. 3. vyd. Přeložil Karel MÜLLER. Praha: Sociologické nakladatelství. 158 s. Post (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-035-3.

HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.

HORŇÁKOVÁ, Michaela, 2011. *Copywriting: podrobný průvodce tvorbou textů, které prodávají*. Brno: Computer Press. 252 s. ISBN 978-80-251-3269-2.

HORVÁTHOVÁ, Petra, Jiří BLÁHA a Andrea ČOPIKOVÁ, 2016. *Řízení lidských zdrojů: nové trendy*. Praha: Management Press. 428 s. ISBN 978-80-7261-430-1.

- JAKUBOWICZ, Karol, 2013. *Nová ekologie médií: konvergence a mediamorfóza*. Zlín: Verbum. 334 s. ISBN 978-80-87500-38-5.
- KUBÁTOVÁ, Jaroslava a Adéla KUKELKOVÁ, 2013. *Interkulturní rozdíly v pracovní motivaci generace Y: příklad České republiky a Francie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 130 s. ISBN 978-80-244-3961-7.
- MAFFESOLI, Michel, 2002. *O nomádství: iniciační toulky*. Přeložil Josef FULKA. Praha: Prostor. 265 s. Střed (Prostor). ISBN 80-7260-069-9.
- MORAVEC, Václav, 2016. *Média v tekutých časech: konvergence audiovizuálních médií v ČR*. Praha: Academia. 188 s. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2572-2.
- RITZER, George, 2003. *Mcdonaldizace společnosti: výzkum měnící se povahy soudobého společenského života*. Praha: Academia. 176 s. ISBN 80-200-1075-0.
- SEDLÁKOVÁ, Renáta, 2014. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Praha: Grada. 539 s. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3568-9.
- SLÁDEK, Pavel, 2017. Informační technologie a psychologické aspekty teleworkingu. In: KUČÍREK, Jiří a kol. *Aplikovaná psychologie: vybraná témata: teleworking, leadership, sociálně psychologický výcvik*. Praha: Grada, s. 16–37. 234 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-271-0187-0.
- SURYNEK, Alois, 2014. Sociologie práce a organizace. In: ŠUBRT, Jiří a kol. *Soudobá sociologie IV: Oblasti a specializace*. Praha: Karolinum. 402 s. ISBN 978-80-246-2558-4.
- THOMPSON, John B., 2004. *Média a modernita: sociální teorie médií*. Praha: Karolinum. 219 s. Mediální studia. ISBN 80-246-0652-6.
- TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ, 2010. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál. 293 s. ISBN 978-80-7367-683-4.
- URRY, John, 2000. *Sociology Beyond Societies: Mobilities for the Twenty-First Century*. London, New York: Routledge. 266 s. ISBN 0-203-02161-4.
- VINŠ, Matouš a Petr NOVÁK, 2018. *Travel bible: praktické rady za milion, jak procestovat svět za pusu*. Aktualizované vydání pro rok 2019. Praha: Blue Vision. 408 s. ISBN 978-80-87672-65-5.

WOLDOFF, Racheal A. a Robert C. LITCHFIELD, 2021. *Digital nomads: In Search of Freedom, Community, and Meaningful Work in the New Economy*. New York, NY: Oxford University Press. 255 s. ISBN 978-0-190931780.

Odborné články a studie

DICKINSON, Janet E., Les M. LUMSDON a Derek ROBBINS, 2011. Slow travel: issues for tourism and climate change. *Journal of Sustainable Tourism*. **19**(3), 281–300. ISSN 0966-9582. Dostupné z: doi:10.1080/09669582.2010.524704

KRIVTSOVA, E.V., T. N. MARTYNOVA a O. V. VALKO, 2019. Social Risks and Human Values in Context of Digital Nomadism: issues for tourism and climate change. *Proceedings of the International Conference Communicative Strategies of Information Society (CSIS 2018)*. Paris, France: Atlantis Press, 2019, **19**(3). ISBN 978-94-6252-676-1. ISSN 0966-9582. Dostupné z: doi:10.2991/osis-18.2019.79

MATHUR, Arunesh, Arvind NARAYANAN a Marshini CHETTY, 2018. Endorsements on Social Media. *Proceedings of the ACM on Human-Computer Interaction*. **2**(CSCW), 1–26. ISSN 2573-0142. Dostupné z: doi:10.1145/3274388

MÜLLER, Annika, 2016. The digital nomad: Buzzword or research category? *Transnational Social Review*. **6**(3), 344–348. ISSN 2193-1674. Dostupné z: doi:10.1080/21931674.2016.1229930

NASH, Caleece, Mohammad Hossein JARRAHI, Will SUTHERLAND a Gabriela PHILLIPS, 2018. Digital Nomads Beyond the Buzzword: Defining Digital Nomadic Work and Use of Digital Technologies. *Transforming Digital Worlds*. Cham: Springer International Publishing, 207–217. Lecture Notes in Computer Science. ISBN 978-3-319-78104-4. Dostupné z: doi:10.1007/978-3-319-78105-1_25

PUTRA, Gierlang Bhakti a Fauzan Alfi AGIRACHMAN, 2016. Urban coworking space: Creative tourism in digital nomads perspective. In: *Proceedings of Arte-Polis 6 international conference* (pp. 169–178).

REICHENBERGER, Ina, 2018. Digital nomads – a quest for holistic freedom in work and leisure. *Annals of Leisure Research*. **21**(3), 364–380. ISSN 1174-5398. Dostupné z: doi:10.1080/11745398.2017.1358098

RICHARDS, Greg, 2015. The new global nomads: Youth travel in a globalizing world. *Tourism Recreation Research*. **40**(3), 340–352. ISSN 0250-8281. Dostupné z: doi:10.1080/02508281.2015.1075724

SHELLER, Mimi a John URRY, 2006. The New Mobilities Paradigm. *Environment and Planning A: Economy and Space*. **38**(2), 207–226. ISSN 0308-518X. Dostupné z: doi:10.1068/a37268

SCHLAGWEIN, Daniel, 2018. The history of digital nomadism. In: *6th international workshop on the changing nature of work CNOW 2018, San Francisco, USA*. International workshop on the changing nature of work.

THOMPSON, Beverly Yuen, 2019. The Digital Nomad Lifestyle: (Remote) Work/Leisure Balance, Privilege, and Constructed Community. *International Journal of the Sociology of Leisure*. **2**(1–2), 27–42. ISSN 2520-8683. Dostupné z: doi:10.1007/s41978-018-00030-y

WIRANATHA, Agung Suryawan a kol., 2020. Digital nomads tourism in Bali. *Journal of Development Economics and Finance*, **1**(1), 1–16. ISSN 2582-5194.

Internetové zdroje

CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS, 2021a. *Buzzword: Cambridge Dictionary* [online]. [cit. 2021-06-03]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/buzzword>

CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS, 2021b. *Digital natives* [online]. [cit. 2021-06-10]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/digital-native>

CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS, 2021c. *Convergence: Cambridge Dictionary* [online]. [cit. 2021-06-04]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/convergence>

DE LANGE, Michiel, 2009. „*Digital nomadism*“: *a critique*. [online]. [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: https://www.bijt.org/wordpress/wp-content/uploads/2009/12/090916_chapter4_section3-nomadism.pdf

INTERNATIONAL TELECOMMUNICATION UNION, 2019. *Measuring digital development: Facts & figures 2019* [online]. [cit. 2021-06-10]. Dostupné z: <https://news.itu.int/measuring-digital-development-facts-figures-2019/>

KUDOVIÁ, Dagmar, 2005. *Prostředí v managementu* [online]. Brno: Masarykova univerzita [cit. 2021-06-12]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1451/jaro2005/t192/um/Prostredi_managementu.pdf

MALTOR, Bruno, 2018. Travailler en voyagent: Être digital nomad. In: *YouTube* [online]. [cit. 2021-05-05]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=-Aja7U-Akp4>

MALTOR, Bruno, 2021. *COVID: OÙ VOYAGER EN 2021?* In: *YouTube* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=6wfDK-7PPSI>

NOMAD LIST, 2021. [online]. [cit. 2021-16-03]. Dostupné z: <https://nomadlist.com>

O'BRIEN, Michelle, 2011. „*Finding a home for the „digital nomad“: New forms of identity and work in relation to mobile media and public space* [online]. [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: http://www.michelleobrien.net/wp-content/uploads/2011/10/OBRIEN_Home_digital_nomad.pdf

ROSULEK, Martin, 2015. *Coworking: Místa pro magické setkání, kreativní nápady i nadprůměrnou produktivitu* [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z: <https://digitalni-nomadstvi.cz/coworking-mista-pro-magicka-setkani-kreativni-napady-i-nadprumernou-produktivitu/#ftoc-heading-14>

SEARCH ENGINE LAND, 2021. *What Is SEO / Search Engine Optimization?* [online]. [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://searchengineland.com/guide/what-is-seo>

VLACH, Robert, 2015. *Proč jsou Kanáry najednou rájem digitálních nomádů?* [online]. [cit. 2021-03-31]. Dostupné z: <http://forbes.cz/proc-jsou-kanary-najednou-rajem-digitalnich-nomadu/>

WORKAWAY.INFO, 2021. *Travel differently, connect globally* [online]. [cit. 2021-06-06]. Dostupné z: <https://www.workaway.info>

Přílohy

Příloha 1 Struktura rozhovoru

STRUKTURA ROZHOVORU	
Představení výzkumu	
Informovaný souhlas	
1. okruh: Aspekty nomádství	Co znamená být nomádem ve 21. století
	Motivace
2. okruh: Cestování	Zkušenosti z dětství/dospělosti
	Destinace a slow travelling
	Přístup místní komunity
	Atraktivita České republiky
	Bezpečnost, migrační politika
3. okruh: Práce a volný čas	Formy uplatnění/práce
	Nastavení harmonogramu / běžný pracovní den / prokrastinace
	Pracovní prostředí
	Rovnováha mezi pracovním a soukromým životem
	Práce vs. koníček
4. okruh: Vztahy a budoucnost	Přátelství a samota
	Udržování vztahů
	Založení rodiny a plány do budoucnosti
5. okruh: Shrnutí	Výhody a nevýhody

Zdroj: vlastní zpracování